

Det systematiska arbetet med mänskliga rättigheter i Malmö stad

Bilaga till årsredovisningen 2023: rapportering av den särskilda frågan

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning	6
Den särskilda frågan.....	6
Angränsande uppdrag	8
Bakgrund	8
Lärdomar från Malmö stads tidigare arbete med antidiskriminering, jämställdhet och barnrätt	8
Det systematiska arbetet med mänskliga rättigheter i staden ...	10
Den stadsövergripande samordningen.....	11
Nämnders och bolags organisation och struktur för arbetet	13
Mänskliga rättigheter i styrning-, ledning- och uppföljning	17
Mänskliga rättigheter i budget- och uppföljningsprocessen	17
Intern kontroll.....	20
Mänskliga rättigheter i upphandlings- och investeringsprocesser	21
Mänskliga rättigheter i upphandlingsprocesser.....	21
Mänskliga rättigheter och sociala obligationer	21
Kunskap och statistik om Malmöbornas livsvillkor	22
Bristen på data och möjliga vägar att kompensera för detta....	22
Rättighetsbaserat förhållningssätt som bakgrundsreferens	24
Pågående insatser för att synliggöra skillnader och ojämlikheter i staden	24

Konsekvensanalyser utifrån mänskliga rättigheter i beslutsprocesser	25
Delaktighet och inkludering	26
Transparent och inkluderande kommunikation.....	31
Slutdiskussion	32
Exempel på insatser som har gjorts för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter i nämnder och bolag.....	37
Litteraturförteckning.....	52

Sammanfattning

Malmö stads kommunfullmäktige antog i juni 2022 *Policy för mänskliga rättigheter med särskilt fokus på barnets rättigheter, jämlikhet och jämställdhet*. För att få en samlad bild över vilket systematiskt arbete som finns på plats i staden när det gäller att omsätta policyn ställde kommunstyrelsen en särskild fråga till nämnder och helägda bolag i samband med deras årsanalyser 2023. Denna rapport utgår från nämnders och bolagsstyrelseras rapportering av den särskilda frågan och ger en överblick över det systematiska arbetet i staden.

I rapporteringen framgår att organiseringen av det systematiska arbetet i staden varierar mellan olika nämnder och bolag. Det är tydligt att arbetet med tidigare utvecklingsplaner inom barnrätt, jämställdhet och arbetet mot diskriminering har lagt en grund för det fortsatta arbetet med mänskliga rättigheter. Flera nämnder och bolag arbetar nu för att bredda det tidigare arbetet för att omfatta mänskliga rättigheter i ett bredare perspektiv.

Även om nämnder och bolag lyfter flera utmaningar i arbetet sker det generellt ett brett arbete för att säkerställa Malmöbornas mänskliga rättigheter i staden. Detta omfattar bland annat integrering av mänskliga rättigheter i ordinarie budget- och uppföljningsprocessen. Nämnderna använder också befintliga verktyg, såsom intern kontroll, upphandlings- och investeringsprocesser, för att säkerställa Malmöbornas rättigheter. Synliggörande av skillnader och ojämlikheter i staden med hjälp av statistik är en nyckelprocess, där det sker ett arbete både på stadsövergripande nivå och nämndsnivå. Flertalet nämnder arbetar med att utveckla konsekvensanalyser utifrån mänskliga rättigheter i specifika processer eller skapa stödmaterial för sådana analyser. Staden har också ett flertal forum för dialog, som ska säkerställa att Malmöborna får möjlighet till aktiv inkludering och delaktighet i frågor och beslut som berör dem.

Ett antal slutsatser kan dras av de inkomna svaren. Det finns stora variationer i nämnders och bolags svar på den särskilda frågan, både vad gäller omfång och innehåll. Detta visar bland annat behovet av att nämnder och bolagsstyrelser, i rapporteringen till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige, ytterligare synliggör det arbete som sker utifrån principerna i policyn. Detta för att kommunstyrelsen och kommunfullmäktige ska få överblick och kunna utforma styrningen för en gemensam förflyttning. Arbetet med att utveckla planering och verksamhetsuppföljning med beaktande av principerna i policyn behöver fortsätta i nära dialog med nämnder och bolag. Organisationen behöver också fortsätta att utveckla olika metoder och arbetssätt för att mäta ojämlikheten i

staden. Nämnder och bolag behöver även ta ansvar för ett aktivt och systematiskt arbete i sina egna verksamheter, med anpassade metoder och verktyg inom samtliga rättighetsområden.

Inledning

I Sverige spelar kommuner en viktig roll i att säkerställa och omsätta de mänskliga rättigheterna. De är platser och organisationer där rättigheterna dagligen måste respekteras, skyddas och främjas. Kommunen ansvarar för och tillhandahåller mycket av den offentliga verksamhet som på olika sätt berör människors vardag och livssituation. Flera av uppdragen innebär dessutom att invånare i kommunen eller användare av de kommunala verksamheterna ibland har dagliga kontakter med dessa verksamheter. Den höga frekvensen av kontakter och verksamheternas betydelse för människor innebär att det också finns risker att människors rättigheter kränks av kommunen.

Institutet för mänskliga rättigheter, som är den oberoende myndighet som ska främja säkerställandet av mänskliga rättigheter i Sverige, beskriver dessutom i sin årsrapport 2023 en global utveckling där de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatens principer allt oftare utmanas (Institutet för mänskliga rättigheter, 2023b). De lyfter att vår tids stora utmaningar, såsom exempelvis klimatkrisen, geopolitiska konflikter, demokratins tillbakagång samt en ökad social ojämlikhet, diskriminering och rasism, påverkar människors möjlighet att få sina rättigheter tillgodosedda även i Sverige. Institutet framhåller därför vikten av att arbetet med mänskliga rättigheter ständigt utvecklas och anpassas för att möta dessa förändringar.

Malmö stad har länge haft höga ambitioner när det gäller arbetet inom olika rättighetsområden, såsom barnrätt, jämställdhet och arbetet mot diskriminering. Sedan 2022 finns det en, av kommunfullmäktige antagen, *Policy för mänskliga rättigheter med fokus på barnets rättigheter, jämlikhet och jämställdhet*. För att få en samlad bild över vilket systematiskt arbete som finns på plats i staden när det gäller att omsätta policyn ställde kommunstyrelsen en särskild fråga till nämnder och helägda bolag i samband med deras årsanalyser 2023. Denna rapport utgår från nämnders och bolagsstyrelsers rapportering av den särskilda frågan och ger en överblick över det systematiska arbetet i staden.

Den särskilda frågan

Den särskilda frågan har tagit sin utgångspunkt i *Policy för mänskliga rättigheter med fokus på barnets rättigheter, jämlikhet och jämställdhet*. Syftet med policyn är att ge vägledning i arbetet med att säkerställa respekt för och främjande av mänskliga rättigheter på lokal nivå. Policyn ska ligga till grund för ett systematiskt och samordnat arbete i staden. Samtliga nämnder och

bolagsstyrelser har ett ansvar för att omsätta policyn och integrera den i sin verksamhetsplanering och uppföljning.

I policyn finns fyra vägledande principer som ska vara utgångspunkt för arbetet.

- Malmö stad sätter Malmöbon i centrum och säkerställer individens rättigheter i stadens styrning och verksamhetsuppföljning samt i analyser och beslut.
- Malmö stad är tillgängligt för alla och verksamhet genomförs med likvärdigt, jämlikt och jämställt bemötande, kvalitet och tillgång.
- Malmö stad tar tillvara på Malmöbornas kunskap och erfarenheter och ger dem möjligheter att ha inflytande i frågor och beslut som påverkar dem.
- Malmö stad kommunicerar på ett transparent och inkluderande sätt om stadens verksamhet och om Malmöbornas rättigheter och möjligheter att utkräva dem.

Den särskilda frågan som ställdes till nämnder och bolagsstyrelser i samband med årsanalysen var följande:

1. Hur arbetar ni systematiskt för att säkerställa implementering och uppföljning av principerna i policyn i er verksamhet? Om ni inte har ett aktivt systematiskt arbete i nuläget, hur planerar ni för att utveckla det framåt?
2. Vilka möjligheter och utmaningar ser ni i arbetet med att omsätta de vägledande principerna på nämnds- och bolagsnivå, och på stadsövergripande nivå?

I den särskilda frågan ombads nämnder och bolagsstyrelser beskriva de strukturer och det systematiska arbete som finns på plats för att säkerställa att principerna i policyn uppfylls snarare än att lyfta tillfälliga och enskilda insatser. Det framhölls däremot att enskilda insatser och resultat av arbetet gärna fick lyftas fram som exempel på hur det systematiska arbetet har omsatts i verksamheterna.

Policyn för mänskliga rättigheter reglerar inte Malmö stads ansvar som arbetsgivare och arbetsgivarperspektivet omfattades därför inte i den särskilda frågan. Det arbetet utförs inom ramen för stadens ramverk *Aktiva åtgärder* och rapportering sker inom ramen för personalredovisningen.

Angränsande uppdrag

Kommunstyrelsen fick i kommunfullmäktiges budget för 2023 ett budgetuppdrag tillsammans med grundskolenämnden, arbetsmarknads- och socialnämnden och kulturnämnden. Uppdraget var att brett utreda formerna för stadens arbete mot rasism och för mänskliga rättigheter, så att det utformas på ett sätt där staden ytterligare kan kraftsamla och förbättra samordningen på området. Budgetuppdraget återrapporteras som ett särskilt ärende till kommunfullmäktige i maj 2024.

Bakgrund

Malmö stad har en lång tradition av att arbeta med att omsätta de mänskliga rättigheterna, framför allt genom de utvecklingsplaner som fanns för jämställdhet, barnrätt och arbetet mot diskriminering. Även om policyn för mänskliga rättigheter är relativt ny är arbetet med den en fortsättning på stadens samlade erfarenheter och kunskaper från arbetet med de tidigare utvecklingsplanerna. Detta kapitel sammanfattar erfarenheter och lärdomar från stadens arbete med utvecklingsplanerna.

Lärdomar från Malmö stads tidigare arbete med antidiskriminering, jämställdhet och barnrätt

Malmö stads arbete med att efterleva mänskliga rättigheter styrs av lagar och konventioner och lokala politiska ambitioner. I Malmö stad har det genom åren funnits ett antal styrande dokument som konkretiserade de lokala politiska ambitionerna inom olika rättighetsområden. Under det senaste årtiondet var de mest tongivande styrdokumenterna inom området:

- Utvecklingsplan för jämställdhetsintegrering 2011–2020
- Strategisk utvecklingsplan för arbete mot diskriminering i Malmö stad 2014–2020
- Utvecklingsplan för arbetet med barnets rättigheter i Malmö stad 2017–2020
- Policy avseende Malmö stads arbete med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter (översyn i slutet av varje mandatperiod).

Kommunstyrelsen, och därigenom stadskontoret, hade i uppdrag att leda, stödja, samordna och ha uppsikt över nämndernas arbete med

styrdokumenten. Målet för samtliga utvecklingsplaner var att berörda rättighetsperspektiv skulle omsättas i nämndernas och bolagens ordinarie arbete i syfte att bidra till mer likvärdig service, bemötande och myndighetsutövning. För att uppnå bestående förändring på systemnivå låg fokus på att integrera de olika rättighetsperspektiven i ordinarie styr-, lednings- och uppföljningssystem. Tanken med det var att förändrings- och utvecklingsarbetet, som genomfördes utifrån utvecklingsplanerna, skulle leda till bestående förändring och inte bli kortlivade insatser. Arbetet utgjordes främst av kunskapshöjande insatser, synliggörandet av utvecklingsområden via kartläggningar och konsekvensanalyser, förslag på åtgärder för att lösa dessa och att utveckla system för att mäta och visa på effekter.

Integrering av tvärsektoriella perspektiv kan komma med en rad utmaningar enligt forskare som har undersökt frågan. Skälen till att integreringen delvis misslyckas förklaras av forskarna bland annat med bristande kunskap, vaga mål och mål som står i konflikt med varandra, nyckelaktörer som inte är delaktiga samt avsaknaden av styrinstrument. En annan risk med integrering är att området som ska integreras beskrivs abstrakt och genom innehållslösa mål. Detta skapar en illusion av att det finns konsensus kring frågorna.¹

Utifrån erfarenheten och utvärderingar av arbetet med de tidigare utvecklingsplanerna, kan följande lärdomar dras för att integreringen av frågorna ska få genomslag i Malmö stads organisation:

- Det behövs en uttalad politisk viljeinriktning samt efterfrågan på resultat från politiskt håll.
- Ledningens stöd och engagemang är avgörande för hur arbetet prioriteras.
- Det behöver finnas utrymme för dialog och att skapa samsyn inom det område som ska integreras.
- Chefer och medarbetare behöver kunskap, tid och mandat för att kunna genomföra ett förändrings- och utvecklingsarbete.
- För att minimera risken att arbetet blir personbundet, eller att frågan hanteras som sidospår, behövs det byggas hållbara strukturer och ske en integrering i verksamheternas kärnprocesser.

¹ jfr Alnebratt & Rönnblom 2016; Bacchi & Eveline 2010; Candel 2017; Callerstig & Lindholm 2011

- Det behöver finnas en växelverkan mellan pågående förändrings- och utvecklingsarbete inom området och en kontinuerlig integrering.
- Organisationen behöver en beredskap att se bortom rådande arbetsstrukturer och rutiner och att utveckla förändrade arbetssätt, som till exempel nya sätt att mäta utfall.
- Det krävs en förståelse för uppdragets komplexitet och tid och tålamod för att genomdriva förändringarna.

Dessa lärdomar och erfarenheter behöver ligga till grund för det fortsatta arbetet med att integrera ett rättighetsbaserat förhållningssätt i stadens verksamheter.

I juni 2022 antog Malmö stad en *Policy för mänskliga rättigheter med fokus på jämlikhet, jämställdhet och barnets rättigheter*. Därmed finns det ett samlat styrdokument för mänskliga rättigheter. Stadens vidare arbete ska utgå från policyn, men också bygga vidare på det tidigare arbetet. Det innebär att det redan finns mycket strukturer och systematik på plats i det fortsatta arbetet.

Det systematiska arbetet med mänskliga rättigheter i staden

I detta kapitel kommer en sammanställning av det pågående systematiska arbetet med mänskliga rättigheter i staden. Grunden i detta kapitel bygger på det som nämnder och bolagsstyrelser har rapporterat i sina svar på den särskilda frågan. Nämnder och bolagsstyrelser har besvarat den särskilda frågan i varierande omfattning och med olika innehåll. Det betyder att denna rapport inte ska ses som en heltäckande bild över allt arbete som görs i staden. Rapporten speglar framför allt det som nämnder och bolagsstyrelser har prioriterat att lyfta fram i sitt svar på den särskilda frågan.

Inledningsvis i kapitlet beskrivs den stadsövergripande samordningen av arbetet med mänskliga rättigheter. Därefter beskrivs hur nämnder och bolag har organiserat arbetet på olika sätt samt vilka övergripande strukturer och processer de har utvecklat för att säkerställa att principerna i policyn för mänskliga rättigheter omsätts i deras verksamheter.

Sedan har innehållet i kapitlet strukturerats utifrån olika teman som har bäring på de vägledande principerna i policyn för mänskliga rättigheter, såsom integrering i styrning, ledning och uppföljning, kunskap och statistik om Malmöbornas livsvillkor, konsekvensanalys utifrån mänskliga rättigheter,

delaktighet och inkludering samt transparens och kommunikation. De utmaningar som nämnder och bolagsstyrelser har lyft fram har vävts in under respektive tema.

Den stadsövergripande samordningen

Enligt Malmö stads policy för mänskliga rättigheter har samtliga nämnder och bolagsstyrelser ett ansvar för att omsätta policyns vägledande principer och integrera dessa i verksamhetsplanering och uppföljning. Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att leda, samordna och ha uppsikt över nämndernas och bolagsstyrelsernas arbete enligt policyn.

Den stadsövergripande samordningen av utvecklingsarbetet, utifrån policyn, utgår dels från att omsätta mänskliga rättigheter brett i organisationen utifrån principerna i policyn. Samordningen har också dels fokus på särskilda grupper² som på grund av olika maktstrukturer och hinder i samhället kan ha svårt att få sina rättigheter tillgodosedda. Vissa grupper, som exempelvis de nationella minoriteterna³, har också särskilda rättigheter med syftet att tillförsäkra lika rätt och möjlighet att bevara väsentliga delar av identiteten så som språk och kulturarv. Därför finns det behov av att utöver det breda implementeringsarbetet också arbeta främjande riktat mot vissa grupper. I nuläget finns, förutom det breda implementeringsarbetet, uppdrag kring arbetet för de nationella minoriteternas rättigheter. Arbetet för nationella minoriteters rättigheter utgår från den nationella minoritetslagstiftningen. Kommunstyrelsen har också gett stadskontoret i uppdrag att ta fram handlingsplaner för arbetet mot islamofobi/antimuslimsk rasism och afrofofi/antisvart rasism (se STK-2022-950). Syftet med arbetet är att säkerställa att även särskilt utsatta grupper får ta del av sina rättigheter utifrån det kommunala uppdraget.

Nämnder och bolagsstyrelser lyfter på olika sätt i sina rapporteringar av den särskilda frågan att mycket av arbetet utifrån principerna i policyn med fördel kan ske samlat och stadsövergripande. Nedan ges en samlad bild över vad nämnder och bolagsstyrelser lyfter fram för behov, men även utmaningar, i samordningen av det fortsatta utvecklingsarbetet:

² Vissa av de internationella konventionerna ger särskilt skydd för dessa sårbara grupper. Dessa konventioner är bland annat: FN:s konvention om avskaffandet av rasdiskriminering, FN:s konvention om avskaffande av diskriminering av kvinnor, FN:s konvention om barnets rättigheter, Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

³ De nationella minoriteterna är: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar.

- **Policyn lägger grunden till ett mer samlat arbete, men kräver förankring och prioriteringar**

Några nämnder och bolagsstyrelser lyfter att de ser att policyn möjliggör ett mer samlat arbete med mänskliga rättigheter i staden samt bidrar till ett gemensamt språk, en gemensam målbild och ett ansvar att prioritera arbetet. Något som lyfts i förhållande till detta är dock utmaningen att arbeta systematiskt med alla områden, som policyn innebär, på samma gång. Ytterst blir det en resursfråga, vilket kräver prioriteringar. Några nämnder lyfter också behovet av att policyn behöver förankras ytterligare i staden och att detta behöver ske på flera nivåer, såsom nämnder, bolagsstyrelser, ledning och medarbetare som dagligen möter Malmöborna.

- **Behov av stadsgemensamma processer, vägledningar och metodstöd**

Flera nämnder lyfter behovet av vägledningar och metodstöd i arbetet, till exempel metodstöd för involveringsprocesser och konsekvensanalyser. Vidare lyfts att stadsgemensamma processer behöver anpassas för att underlätta nämnders och bolags arbete så att inte för många egna lösningar krävs. Kommunstyrelsen, genom stadskontoret, kan agera samlade för att ta fram relevanta vägledningar och stödmaterial och att olika utvecklingsarbeten initieras, men det behöver också finnas en koppling till respektive verksamhet för att säkerställa att rätt stöd finns på rätt plats och att verksamhetsanpassade arbetssätt utvecklas.

- **Kompetensutveckling och ömsesidigt lärande**

Flera nämnder lyfter att de kontinuerligt genomför utbildning av medarbetare för att säkerställa arbetet med mänskliga rättigheter i respektive verksamhet. Framför allt framhålls utbildningsinsatser när det gäller barnets rättigheter och att det finns ett pågående aktivt utvecklingsarbete för barnets rättigheter där kunskapen kan omsättas. Det finns dock önskemål om ytterligare kunskapshöjning kring andra målgrupper, utifrån exempelvis tillgänglighetsperspektiv och nationell minoritetslagstiftning, samt hur mänskliga rättigheter utgör en del av nämndens eller bolagets uppdrag. Många lyfter att det framför allt är kunskap och stöd i den praktiska tillämpningen av mänskliga rättigheter kopplat till nämnder och bolagsstyrelsers grunduppdrag som behövs. Den stadsövergripande samordningen av kompetenshöjande insatser behöver därför genomföras där det behövs mer generell kunskap medan det samtidigt behöver genomföras kompetensutvecklande insatser på bolags- och nämndsnivå som är mer verksamhetsanpassade.

Nämnders och bolags organisation och struktur för arbetet

Organiseringen av det systematiska arbetet i staden varierar mellan olika nämnder och bolag. Det är tydligt att arbetet med tidigare utvecklingsplaner inom barnrätt, jämställdhet och arbetet mot diskriminering har lagt en grund för en organisation och struktur för det fortsatta arbetet med mänskliga rättigheter. Flera nämnder och bolag arbetar nu för att bredda det tidigare arbetet för att omfatta mänskliga rättigheter i ett bredare perspektiv. Nedan beskrivs kortfattat hur nämnder och bolag har organiserat och skapat strukturer för arbetet på olika sätt. I slutet av rapporten finns också fler exempel på mer konkreta insatser som nämnder och bolag beskriver i sina årsanalyser och som berör arbetet med mänskliga rättigheter.

- **Kultur- och fritidsnämnderna har lagt grunden genom barnrättsspår**

Både kulturnämnden och fritidsnämnden beskriver sitt arbete med barnets rättigheter, som de benämner barnrättsspår, som ett exempel på hur de arbetar för att systematisera arbetet med mänskliga rättigheter. Samverkan mellan de båda nämnderna kring arbetet med barnrättsspåret har formaliserats och utvecklats under året och bedöms av nämnderna ha gett goda effekter. Arbetet handlar främst om att öka kunskap och ägandeskap kring rättighetsbaserat arbete bland medarbetare samt att initiera och driva utvecklingsarbete kopplat till ungas inflytande, delaktighet samt jämlik och jämställd tillgång till kultur- och fritidsaktiviteter samt resursfördelning. Under 2024 utvecklas ett forum för ungdomsdelaktighet, vilket framöver kan komma att fungera som en instans för de båda nämnderna.

- **Socialnämnderna genomlyser sina verksamheter och skapar struktur för det fortsatta arbetet**

Socialnämnderna beskriver att fokus hittills har legat på att skapa struktur för arbetet och att genomföra genomlysningar av verksamheten utifrån policyn för att identifiera utvecklingsområden i arbetet framåt.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har sedan 2023 en ny struktur för uppdrag kopplat till mänskliga rättigheter. Strukturen består av en styrgrupp, ett forum för mänskliga rättigheter, med medarbetare som representerar nämndens samtliga verksamhetsområde, samt olika referensgrupper med enhetschefer som knyts till de olika uppdragen. Syftet är att på ett mer systematiskt sätt arbeta med mänskliga rättigheter i verksamheten i linje med

policyn för mänskliga rättigheter. Nämndens kärnprocesser har anpassats efter policyn för mänskliga rättigheter och ett stödmaterial för att särskilt beakta barnets rättigheter och jämställdhet används inom förvaltningen.

Även funktionsstödsnämnden har under 2023 genomfört ett större arbete för att systematisera implementeringen av principerna i policyn. Under året genomfördes en kartläggning och nulägesanalys som utgick från tidigare och befintliga insatser tillsammans med utvärderingar och analyser av dessa samt utmaningar och behov. Därefter genomfördes ett arbete med att bryta ned de vägledande principerna i policyn på förvaltningsnivå och genom det prioritera åtgärder utifrån de utmaningar och behov som identifierats. Förvaltningen har valt att innefatta arbetsgivarperspektivet i arbetet. Förvaltningens HR-avdelning har vidare arbetat med nedbrytning av de vägledande principerna utifrån HR-processerna och sett över befintligt arbete och behov av åtgärder. Åtgärderna kategoriseras utifrån de fyra vägledande principerna. Sammanställning av åtgärder är klar och förslag på struktur för arbetet påbörjad. Det förarbete som genomförts under 2023 ska nu förankras bredare i förvaltningen och fortsatta dialoger kommer ske inom verksamheterna och staberna.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden har under året påbörjat en långsiktig planering för nämndens arbete med mänskliga rättigheter med utgångspunkt i policyn och dess vägledande principer. Utvecklingsarbetet har hittills omfattats av samverkan, omvärldsbevakning och genomförda workshopar tillsammans med medarbetare i förvaltningen. Omvärldsbevakningen har resulterat i inspirerande exempel och framgångsfaktorer från andra kommuner som kan användas i det vidare arbetet. Därtill har resultatet av workshoparna genererat ett viktigt underlag som kan användas i det fortsatta arbetet. Syftet med arbetet är att implementera policyns principer i ordinarie styrning och ledning. Dels för att undvika parallella processer, dels för att synliggöra principernas betydelse i förvaltningens kärnuppdrag.

- **Tekniska nämnderna – fokus på systematik och konsekvensanalyser i ärenden och processer**

Inom de tekniska nämnderna har arbetet organiserats och systematiserats på olika sätt. Miljönämnden har bland annat arbetat med att integrera ett rättighetsperspektiv i nämndens ärendeprocess. Nämndens rutin för tjänsteskrivelser har uppdaterats utifrån de vägledande principerna i policyn för mänskliga rättigheter. Rutinen syftar till att säkerställa att mänskliga rättigheter finns med i konsekvensbeskrivningar inför beslut i nämndsärende.

Miljönämnden har även tagit fram en rutin för prövning av barnets bästa. Till stöd i arbetet har det inrättats en avdelningsöverskridande arbetsgrupp.

Serviceämnden har påbörjat ett arbete för att konkretisera policyns vägledande principer, vilket samordnas från HR-avdelningen och genomförs tillsammans med serviceförvaltningens verksamhetsavdelningar. Arbetet kommer att påbörjas under 2024 och det kommer att planeras och följas upp inom den ordinarie processen för planering och uppföljning. Det innebär att samtliga avdelningar ska ta hänsyn till mänskliga rättigheter vid planering av sin verksamhet. Arbetet ska följas upp två gånger per år (i delårsrapport och årsanalys). Serviceämnden har även identifierat ett behov av att tydliggöra hur nämnden arbetar med barnkonsekvensanalyser. Även på kontaktcenter, som ligger inom serviceämndens ansvarsområde, har det påbörjats ett arbete att integrera policyn för mänskliga rättigheter i arbetet. Utgångspunkten för arbetet är rättighetsbaserad service som en av de styrande principerna i framtagandet av kontaktcenters utvecklingsplan.

Stadsbyggnadsnämnden har under 2023 startat upp något som de kallar *jämlikhetsverkstaden*. På uppdrag av nämnden utreds förutsättningarna för att integrera jämlikhet i stadsplaneringen. Stadsbyggnadskontorets svar på detta uppdrag kommer att innefatta en systematik för att integrera jämlikhet i planeringsprocessen, vilket inkluderar olika verktyg och rutiner så som social nulägesbedömning, social nulägesanalys, barnkonsekvensanalys och rutiner för bedömning av involveringsinsatser. Tanken är att de sociala målsättningarna ska löpa som en röd tråd genom plan- och exploateringsprocessen, som är en långsiktig och komplex process med många intressenter.

Stadsbyggnadsnämnden har även ett så kallat involveringsteam som arbetar med att utveckla involveringsarbetet, ta fram metoder och systematik samt ge operativt stöd i pågående planarbeten.

Tekniska nämnden beskriver att de varje år genomför kontinuerliga genomlysningar av verksamhetsplaner samt stöd till olika enheter och sektioner i att identifiera styrkor och utvecklingsmöjligheter i relation till social hållbarhet med fokus på mänskliga rättigheter. Tekniska nämnden lyfter också att det pågår ett kontinuerligt arbete med att utveckla och implementera olika former av involveringsprocesser samt metoder för behovskartläggningar, vilket beskrivs mer utförligt under avsnittet om delaktighet och inkludering längre ner i rapporten.

- **Utbildningsnämnderna – likvärdig utbildning och demokratiuppdraget**

Utbildningsnämndernas arbete med mänskliga rättigheter utgår främst från deras grunduppdrag och då framför allt barns rätt till utbildning med utgångspunkt i skollag och läroplan. I detta uppdrag ingår att alla barn oavsett förutsättningar och behov ska ha tillgång till en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Förskole- och grundskolenämnderna hänvisar till skolans demokratiuppdrag, vilket handlar om att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar. Arbetet för att säkerställa implementering och uppföljning av principerna i policyn i förskolan och skolan sker därmed till stor del genom det systematiska kvalitetsarbetet, vilket innebär att planering, genomförande och uppföljning sker systematiskt med dialog som utgångspunkt. Grundskolenämnden lyfter dock i sin rapportering att det på förvaltnings- och nämndsnivå har varit, och delvis fortfarande är, en utmaning att hitta former för en ändamålsenlig uppföljning av värdegrundsarbetet. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har i sin rapportering lyft att de 2023 prioriterat värdegrundsarbetet och arbetet mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Rutiner för kränkande behandling har tydliggjorts och implementerats i nämndens verksamheter.

- **Valnämnden – säkerställer demokratiska och rättssäkra val**

Rätten att rösta och ställa upp i allmänna val är fastslagen i flera internationella konventioner, exempelvis i artikel 25 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR). Valnämnden arbetar systematiskt med att upprätthålla en fungerande valorganisation som kan genomföra demokratiska och rättssäkra val för Malmöborna, bland annat genom att säkerställa tillgänglighet ur ett fysiskt, informativt/kommunikativt, psykosocialt och kognitivt perspektiv.

- **Malmö stads helägda bolag – arbetet varierar utifrån förutsättningar och uppdrag**

Inom de helägda bolagen varierar systematiken i arbetet och för vissa av bolagen är det svårare att se beröringspunkter med principerna i policyn i det dagliga arbetet.

Grunden i MKB Fastighets AB:s uppdrag handlar om rätten till bostad vilket synliggörs i bolagets vision *Hem för var och en*. Enligt bolagets särskilda ägardirektiv ska MKB Fastighets AB förmedla sina bostäder på ett ordnat och rättvist sätt och med transparenta regler lika för alla. En stor del av bolagets arbete, med bland annat barnets rättigheter och likabehandling, utgår från lokala områdesstrategier med tillhörande handlingsplan som tagits fram för

varje bostadsområde. Strategierna utgår från områdets förutsättningar, styrkor och utmaningar och syftar till att främja en god utveckling. Genom strategierna verkar bolaget för att ge en likvärdig kvalitet på service samt att stärka samtliga områden och motverka att vissa områden halkar efter.

Boplats Syd AB lyfter att de verkar för en enkel och transparent bostadsförmedling som bidrar till en väl fungerande regional bostadsmarknad fri från diskriminering. Detta görs genom en förmedlingsprocess som är framtagen för att eliminera risken att diskriminera bostadssökande som till stor del utgörs av Malmöbor.

Både Malmö Live Konserthus AB och Malmö Stadsteater AB har ett aktivt arbete för att fler Malmöbor ska ta del av deras utbud och för att nå Malmöbor, bland annat barn, som av olika anledningar inte besöker respektive verksamhet. Båda dessa bolag nämner ett prioriterat barnrättsarbete som del av programläggningen. Malmö Stadsteater AB lyfter till exempel hur de arbetat med *Relaxed performance* som är en specialanpassad föreställning för alla som på grund av funktionsnedsättning eller av andra anledningar har svårt att gå på en ordinarie föreställning. Ljus, ljud och förutsättningar runt omkring anpassas för att ge en mer avslappnad och tillgänglig föreställning.

Mänskliga rättigheter i styrning-, ledning- och uppföljning

I detta avsnitt beskrivs dels arbetet med att integrera mänskliga rättigheter i målstyrningen och verksamhetsuppföljningen, dels intern kontroll som ett verktyg för att identifiera risker i förhållande till mänskliga rättigheter och följa upp dessa.

Mänskliga rättigheter i budget- och uppföljningsprocessen

I Malmö stads budget 2024 anges att Malmö stad har höga ambitioner när det gäller mänskliga rättigheter och att dessa ska genomsyra hela den kommunala verksamheten och de politiska besluten. I den struktur som tagits fram för styrning, ledning och utveckling med mål (se STK-2023-831) i budgeten anges att tvärsektorieella frågor som rör mänskliga rättigheter inte ska vara egna mål, utan beaktas i uppföljningen inom samtliga av kommunfullmäktiges målområden i budgeten samt i uppföljningen av nämnders och styrelsers grunduppdrag.

I den lagstiftning som styr de kommunala nämndernas grunduppdrag är ofta mänskliga rättigheter integrerade, exempelvis inom socialtjänsten, funktionshinderområdet, förskola samt grund- och gymnasieskola. Arbetet kan även styras genom politiska beslut, riktlinjer, rutiner, nämndernas reglementen och bolagens ägardirektiv. Att de mänskliga rättigheterna är integrerade i den lagstiftning som styr nämndernas grunduppdrag innebär att uppföljningen av mänskliga rättigheter blir komplex. Utifrån det kommunala uppdraget handlar det om att följa upp att tillämpningen av lagstiftningen, och annan styrning, görs på ett sådant sätt att Malmöborna får sina rättigheter tillgodosedda. Tillämpning och uppföljning ska även ske utifrån principerna för ett rättighetsbaserat arbete, dvs. icke-diskriminering, jämlikhet och jämställdhet; deltagande och inkludering samt transparens och ansvar.

För att mänskliga rättigheter ska genomsyra budget- och uppföljningsprocessen har principerna för ett rättighetsbaserat förhållningssätt därför tydligare arbetats in i anvisningarna för nämnds- och bolagsbudget samt uppföljningen i delårsrapporter och årsanalyser. Det innebär att nämnder och bolag i planering och uppföljning ska sätta medborgaren och dess rättigheter i centrum. Ett särskilt fokus ska vara på att Malmöborna ska ha tillgång till en verksamhet som är likvärdig och jämställd samt att olika gruppers behov och perspektiv på verksamheten ska tas tillvara i genomförandet och i uppföljningen av stadens verksamheter. Under 2023 har stadskontoret fört kontinuerliga dialoger med framför allt förvaltningarna för att skapa en samsyn och diskutera hur arbetet utifrån mänskliga rättigheter kan integreras och lyftas fram i planering och uppföljning.

Nämnder och bolagsstyrelser lyfter i olika grad, i svaret på den särskilda frågan, att de arbetar för att integrera mänskliga rättigheter i planering och uppföljning. Det kan handla om att kartlägga vilka utvecklingsområden som finns när det gäller arbetet med mänskliga rättigheter i den egna nämnden och bolaget, vilket flera av socialnämnderna har ett pågående arbete kring. Det kan också handla om styrning genom nämndsspecifika mål eller prioriterade utvecklingsområden, såsom kulturnämnden, där barns rätt till kultur genom den kulturella allemansrätten lyfts fram och varje Malmöbos rätt till likvärdig tillgång till kultur.

Nämnder och bolagsstyrelser lyfter fram olika möjligheter och utmaningar som är kopplat till att integrera mänskliga rättigheter i planering- och uppföljningsprocessen. Detta beskrivs samlat nedan:

- **Förbättrad samordning mellan Agenda 2030, mänskliga rättigheter samt målstyrningen**

Flera nämnder lyfter att arbetet skulle gynnas av en förbättrad samordning mellan stadens ambitioner utifrån Agenda 2030 och mänskliga rättigheter samt målstyrningen. Det lyfts att styrningen borde ske genom kommunfullmäktiges mål i stället för att ske i separata stuprör. Bland annat lyfts en upplevelse av att stadens ambitioner kring hållbarhet och mänskliga rättigheter utökats under de senare åren, vilket ibland skett utanför eller parallellt med styrningen genom kommunfullmäktigemålen. På vilket sätt det upplevs att ambitionerna har höjts utvecklas inte ytterligare i rapporteringen. Det behövs därför en fortsatt dialog på olika nivåer i staden, såväl mellan kommunstyrelse och nämnder/bolagsstyrelser som mellan stadskontoret och förvaltningar/bolag, kring detta.

- **Förflyttning och prioriteringar i förhållande till mänskliga rättigheter**

Några nämnder lyfter att det behöver finnas en samsyn kring vilken förflyttning som ska göras inom organisationen när det gäller principerna i policyn för mänskliga rättigheter. Principerna i policyn ska omsättas i en praktisk verksamhet där en mängd prioriteringar görs dagligen. Det finns en risk att det uppstår målkonflikter, såsom mellan budget, kommunfullmäktigemål och att arbeta rättighetsbaserat, om ambitionsnivå och prioriteringar inte är tydliga. Det lyfts också att utmaningar även kan finnas gällande diskrepans i ambitionsnivå och prioriteringar mellan olika politiska nivåer i staden, som till exempel kommunfullmäktige och nämnderna samt bolagen. Ambitionsnivåer och prioriteringar behöver samordnas för att möjliggöra en framgångsrik implementering.

- **Gemensamma arbetssätt, samverkan och dialog**

Nämnderna lyfter också att det behövs en samsyn och dialog kring vad mänskliga rättigheter i planering och uppföljning innebär. Det lyfts vidare att det behöver finnas gemensamma arbetssätt och samverkan kring integrering av mänskliga rättigheter i stadens övergripande styrprocesser och att en gemensam grund med möjlighet att anpassa efter nämnders och bolags förutsättningar hade underlättat.

- **Fördjupade analyser ryms inte inom delårsredovisning och årsredovisning**

En annan utmaning som lyfts är att formen för delårsrapportering och årsredovisning inte ger utrymme för att göra tillräckligt djupgående analyser när det gäller mänskliga rättigheter i förhållande till stadens olika ansvarsområden.

Intern kontroll

Intern kontroll är ett av flera sätt för en organisation att säkra och utveckla verksamhetens kvalitet. Generellt sett handlar intern kontroll om att ha ordning och reda och se till att verksamheten är ändamålsenlig och effektiv, att information om verksamheten och ekonomi är tillförlitlig och att lagar, förordningar och styrdokument följs.

Några av nämnderna, bland annat miljönämnden, arbetsmarknads- och socialnämnden, tekniska nämnden och kulturnämnden, refererar till att intern kontroll är ett, av flera, verktyg för att identifiera risker i förhållande till huruvida Malmöborna får sina rättigheter tillgodosedda inom den kommunala verksamheten.

En del i arbetet med intern kontroll är årliga kommungemensamma granskningsområden. År 2022 genomfördes bland annat Malmö stad en kommungemensam granskning som syftade till att undersöka hur nämnder och bolag säkerställer respekten för, skyddet av och främjandet av barnets rättigheter, i enlighet med barnkonventionen, i sina verksamheter (se STK-2023-155). De flesta nämnderna identifierade förbättringsområden och konkreta åtgärder inom ramen för granskningen. Detta inbegrep exempelvis inrättande av rutiner på förvaltningen kring när och hur prövningar av barnets bästa bör genomföras, ökad samordning på förvaltningen och att undersöka hur nämndens processer kan stärkas utifrån ett barnrättsperspektiv. Några nämnder lyfter i svaret på den särskilda frågan att de har arbetat vidare med de utvecklingsområden som kom fram i denna granskning.

Under 2023 har det genomförts en kommungemensam granskning med utgångspunkt i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och den nationella funktionshinderspolitiken. Syftet med granskningen har varit att säkerställa att det sker ett löpande arbete för att identifiera brister och förbättra tillgängligheten i befintliga lokaler där kommunal verksamhet bedrivs. Åtterrapporeringen av den granskningen kommer ske till kommunfullmäktige under våren 2024 (se STK-2024-187).

Mänskliga rättigheter i upphandlings- och investeringsprocesser

Malmö stad arbetar för att säkerställa mänskliga rättigheter i upphandlingsprocesser och har tagit fram ramverk för sociala obligationer för att främja investeringar som syftar till social hållbarhet. Detta beskrivs i avsnittet nedan.

Mänskliga rättigheter i upphandlingsprocesser

Många av de varor som offentlig sektor köper in tillverkas i komplexa leveranskedjor i länder där det finns betydande hållbarhetsrisker när det gäller mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, miljöskydd och korruption. Upphandlande myndigheter och enheter kan ställa krav på att leverantören hanterar dessa risker för att förbättra villkoren.⁴ I de upphandlingar som kommunstyrelsen har genomfört har olika krav ställts som hänförs till målet att uppnå hållbara leveranskedjor. Krav har ställts som syftar till att minska risken för att mänskliga rättigheter och arbetstagares rättigheter kränks samt minska risken för korruption. Det har även ställs krav som syftar till att lyfta fram leverantörens lagstadgade skyldighet att vidta aktiva åtgärder mot diskriminering. I de fall upphandlingarna rör barn har krav ställts som syftar till att FN:s konvention om barns rättigheter (Barnkonventionen) beaktas och tillgodoses.

Även MKB Fastighets AB lyfter i sin rapportering att de arbetar systematiskt mot oriktiga leverantörsförhållanden i syfte att säkerställa att bostadsområden skapas och upprustas med socialt hållbara metoder och för att värna arbetstagares rättigheter. Övriga nämnder och bolag har inte lyft fram upphandlingsprocesser specifikt i svaren på den särskilda frågan.

Mänskliga rättigheter och sociala obligationer

Malmö stad har tagit fram ett ramverk för sociala obligationer. Det är ett led i att öka diversifieringen och ytterligare trygga tillgången till kapital för Malmö stad. Ramverket fastställdes av stadens sociala finansieringskommitté under våren 2023. Ramverket ska främja social hållbarhet. Det innebär att verka för en situation där alla människor lever ett gott liv med god hälsa, hög tolerans och tillit och en rättvis fördelning av resurser och ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande. Ramverket bygger på principen om allas lika rättigheter och

⁴ Se Upphandlingsmyndighetens webbsida om ansvarsfulla leveranskedjor. Tillgänglig: [Ansvarsfulla leveranskedjor | Upphandlingsmyndigheten](#). Tillgänglig: 2024-03-05

möjligheter oberoende av etnicitet, religion, funktionsvariation, ålder, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning eller annan ställning

I ramverket definieras vilken typ av investeringar som bidrar till social hållbarhet och som kan godkännas som en social investering. För att möta ramverkets krav ska investeringarna möta Malmös utmaningar antingen genom utformningen av den fysiska miljön eller genom att koppla sociala insatser som går utöver den grundverksamhet som bedrivs i liknande miljöer till investeringen.

Kunskap och statistik om Malmöbornas livsvillkor

Kunskap och statistik om Malmöbornas livsvillkor, och deras förutsättningar att ta del av sina rättigheter, är en viktig del i att undersöka och analysera hur de mänskliga rättigheterna säkerställs på lokal nivå. För att kunna analysera systematiska skillnader i livsvillkor, och skillnad i tillgång till rättigheter, behöver statistik brytas ner på flera bakgrundsfaktorer, såsom till exempel kön, ålder, utbildningsbakgrund, inkomst och födelseland. Det innebär att gå längre än att bedöma medelvärden och framsteg på aggregerad nivå. En genom åren återkommande kritik från FN:s granskningskommittéer rör bristen på data om situationen för särskilt utsatta grupper i Sverige (Institutet för mänskliga rättigheter, 2023b). Sverige har också fått återkommande rekommendationer av FN att förbättra tillgång på data uppdelad på indelningsgrunder, exempelvis utifrån de i Sverige skyddande diskrimineringsgrunderna⁵, så kallad jämlikhetsdata.

Bristen på data och möjliga vägar att kompensera för detta

I Malmö stad har problematiken kring bristen på data lyfts fram i tidigare rapporteringar, till exempel i den *Voluntary local review (VLR)* från 2021 där Malmö stad rapporterade till FN om stadens styrning mot de globala målen (Malmö stad, 2021). Där lyftes bland annat att andra möjliga vägar och metoder behövs för att kompensera för bristen på data. En väg skulle, utifrån

⁵ Svensk diskrimineringslag (SFS 2008:567) anger ålder, kön, könsidentitet och könsuttryck; sexuell läggning; etnisk tillhörighet och hudfärg, religion och annan trosuppfattning; samt fysiska, psykiska och intellektuella funktionsnedsättningar. Det är även förenat med svårigheter att beskriva en nulägesbild och utveckling för vissa grupper som lever i hemlöshet, för nationella minoriteter och grupper som lever i stor sårbarhet, i periferin av samhället, på grund av sin migrationsstatus, såsom papperslösa och romska EU-migranter.

FN:s rekommendationer, vara att använda sig av jämlikhetsdata, som nämnts ovan. Detta är dock inte något som implementerats i någon större utsträckning i Sverige när det kommer till framtagandet av myndighetsstatistik (Statistiska centralbyrån, 2020). Inför att Sverige ska granskas av FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter lyfter dock Institutet för mänskliga rättigheter att staten vidare bör undersöka hur jämlikhetsdata kan samlas in, analyseras och användas i Sverige på ett rättighetsbaserat sätt (Institutet för mänskliga rättigheter, 2023a). Institutet lyfter vidare, i sin årsrapport 2023, behovet av att främja och utveckla metoder och arbetssätt för framtagande av data för att mäta ojämlikhet (Institutet för mänskliga rättigheter, 2023b). Malmö stad behöver följa den utveckling som sker nationellt inom detta område.

Andra möjliga vägar för att kompensera för bristen på statistik är att i större utsträckning använda sig av kvalitativa metoder och involvera olika berörda grupper och civila samhället i analyser. Det finns inom Malmö stad redan en medvetenhet kring vikten av att komplettera statistik med annan data, främst av kvalitativ karaktär. Malmö stad arbetar på flera sätt med detta genom de forum för delaktighet som staden har utvecklat, samrådsprocesser, brukardialoger, tjänstedesignsprocesser för att involvera Malmöbor i utformning av verksamheten samt intervjustudier och olika enkätundersökningar, såsom elevenkäter, brukarenkäter och andra enkäter riktade till Malmöborna. Detta beskrivs mer utvecklat under rubriken delaktighet och inkludering längre ner i rapporten. Även dessa processer skulle kunna utvecklas ytterligare för att tydligare fånga skillnader mellan olika gruppers upplevelser av bemötande i kontakt med kommunen och i vilken utsträckning människor upplever staden som en diskrimineringsfri, trygg och inkluderande plats.

Även samverkan med akademien är ett sätt att fördjupa analys och kunskapsunderlag. Ett exempel på detta är bland annat fritidsnämnden som bjuder in högskolor och universitet för att granska verksamheten. Under 2023 har till exempel forskarna Nazem Tahviladeh, Lisa King och Alexander Nazar från Södertörns folkhögskola färdigställt forskningsstudien *Vägar till en jämlik fritid – En studie om meningsfull fritid och ojämlikt deltagande i Malmö stads fritidsutbud* på uppdrag av nämnden.

Rättighetsbaserat förhållningssätt som bakgrundsreferens

Diskrimineringsgrunderna och jämställdhetsperspektivet, som är centrala delar av ett rättighetsbaserat förhållningssätt, bygger på en förståelse av maktordningar⁶ i samhället och är viktig bakgrundsreferens när statistik ska bearbetas och analyseras. De fungerar också som bakgrundsreferenser i analysen om vilken statistik som saknas och vilka grupper som inte undersöks i tillräcklig utsträckning för att vi ska kunna följa upp de mänskliga rättigheterna på ett heltäckande sätt. Även om befintlig registerdata i Sverige idag har flera begränsningar, utifrån vad som lyfts ovan, skulle den kunna användas för att ta fram mer information än vad som görs idag. Detta är något som Institutet för mänskliga rättigheter lyfter i sin rapport ”Kompletterande information till FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter”(Institutet för mänskliga rättigheter, 2023a). Med hjälp av registerdata, och annan tillgänglig statistik, skulle mönster av ojämlika livsvillkor i större utsträckning kunna belysas med hjälp av nedbruten data och sedan fördjupas genom kvalitativa metoder.⁷ Malmö stad har idag tillgång till stora mängder statistik, både sådant som samlas in nationellt, regionalt och lokalt. På olika sätt arbetar organisationen med att bryta ner statistiken på ett sätt som synliggör ojämlikheter i staden, bland annat genom de insatser som lyfts nedan.

Pågående insatser för att synliggöra skillnader och ojämlikheter i staden

I Malmö stad finns flera pågående insatser som syftar till att skapa förutsättningar för att bättre synliggöra skillnader och ojämlikheter i staden med hjälp av statistiken. Ett pågående stadsövergripande arbete gäller bland annat lokal statistik. Syftet med lokal statistik är att studera och följa upp Malmöbornas förutsättningar och Malmö stads verksamhet utifrån geografi. Genom att sammanställa statistik från samtliga nämnder och förvaltningar, data från SCB och större enkätundersökningar efter samma geografiska indelning möjliggörs en analys av vilken tillgång till service som Malmöbor får

⁶ Maktordning syftar på den övergripande strukturella fördelningen av makt i samhället och hur den påverkar olika grupper och individer på olika sätt.

⁷ Detta är också något som forskarna Edda Manga och Mattias Gardell resonerar kring i forskningsantologin *Att mäta rasism* från Mångkulturellt centrum 2022. Där presenterar de ett förslag på modell, Ballingsholmsmodellen, med syfte att mäta den strukturella rasismens effekter för människors skilda livsvillkor. Modellen kombinerar befintlig kvantitativa data, som registerdata, med kvalitativa etnografiska intervjustudier.

beroende på var man bor. Lokal statistik ger också en möjlighet att identifiera skillnader mellan områden och identifiera behov av vidare analyser.

Även på nämnds nivå lyfts utvecklingsarbeten kring geografiska analyser. Bland annat utvecklar tekniska nämnden verktyg för geografiska analyser, som bygger på kvantitativa och kvalitativa data, och som kommer att kunna ligga som grund för beslut och prioriteringar med syfte att minska ojämlikhet i utveckling av det offentliga rummet. En utmaning som tekniska nämnden lyfter kopplat till detta är att identifiera och hantera olika datakällor som inte alltid använder samma geografiska uppdelning av staden. Arbetet ovan med lokal statistik är ett led i att möta denna utmaning och långsiktigt skapa en gemensam geografisk indelning av staden.

Det pågår också ett stadsövergripande utvecklingsarbete med ett digitalt verktyg för att följa upp utvecklingen av Agenda 2030 och de 17 Globala målen där mänskliga rättigheter är en central del. Verktöget ger möjlighet att analysera utfallet för olika grupper av Malmöbor, till exempel utifrån kön, ålder, utbildningsbakgrund, födelseland samt var i staden man bor och bidrar på så vis med kunskap om ojämlikheter mellan grupper av Malmöbor. Under 2024 tas ytterligare steg för att förstärka hållbarhetsrapporteringen genom att verktöget kompletteras med analyser av Malmös utveckling i relation till de globala målen.

De pågående insatserna ovan kommer på sikt att ge bättre möjligheter att följa olika levnadsförhållanden, och nyttjande av olika former av kommunal service, bland Malmöborna baserat på lokal statistik och bakgrundsfaktorer. Detta kommer också möjliggöra ett stöd i arbetet med att få fram såväl kvantitativ som kvalitativ data, som ger staden en förbättrad möjlighet att följa upp hur Malmöbornas mänskliga rättigheter säkerställs. Inom ramen för dessa insatser lyfts dock samma utmaning som diskuterats ovan, det vill säga att det saknas kunskap och data om vissa grupper.

Konsekvensanalyser utifrån mänskliga rättigheter i beslutsprocesser

Konsekvensanalyser utifrån ett rättighetsperspektiv innebär att en insats eller åtgärd granskas utifrån de potentiella effekter den kan ha på olika gruppers möjlighet att tillgodogöra sig sina rättigheter. I Malmö stad finns en historik när det gäller att arbeta med jämställdhetsanalyser och barnkonsekvensanalyser/prövningar av barnets bästa. Dessa analyser har dock inte alltid genomförts systematiskt eller i samtliga av stadens verksamheter. I

enlighet med policyn för mänskliga rättigheter behöver konsekvensanalyserna nu dessutom utgå från en bredare ansats och inbegripa fler aspekter utifrån mänskliga rättigheter. Utöver detta finns ett behov av att inte ha separata konsekvensanalyser utan att perspektiven arbetas in tidigt i planeringen av utredningar, analyser och beslutsunderlag. I arbetet med konsekvensanalyser är det av vikt att involvera och inhämta kunskap och erfarenheter från de grupper av Malmöbor som berörs av ett beslut eller en fråga för att synliggöra och ta hänsyn till deras perspektiv. Inhämtande av kunskap genom olika typer av kvalitativa och kvantitativa data är en förutsättning för att väl genomförda konsekvensanalyser ska kunna göras.

Flertalet nämnder arbetar för att konsekvensanalyser ska vara en del av ordinarie arbete inom nämndens verksamhet. Det handlar både om arbete som är kopplat till specifika processer och arbete som syftar till att det ska finnas ett stöd som kan användas brett. Vissa nämnder kopplar även konsekvensanalyserna till exempelvis befintligt arbete med sociala nulägesanalyser och sociala konsekvensbedömningar. Flertalet av de nämnder som har ett aktivt arbete med konsekvensanalyser arbetar specifikt med barnkonsekvensanalyser.

Delaktighet och inkludering

Malmöbor har rätt att erbjudas möjlighet att vara delaktiga i frågor och beslut som berör dem. Det är en mänsklig rättighet att vara informerad om och delaktig i frågor som berör ens liv och rättigheter. Att aktivt involvera och göra Malmöborna delaktiga i beslutsprocesser som berör dem innebär också att skapa bättre beslutsunderlag och mer hållbara lösningar som speglar Malmöbors olika behov, erfarenhet och kunskap. Nämnder och bolagsstyrelser beskriver ett aktivt arbete med att göra Malmöborna delaktiga i allt från enskilda beslut som berör dem, i verksamhetens och stadens utveckling och i större strategiska utredningar och beslutsunderlag.

Nedan beskrivs exempel på formella strukturer och processer för delaktighet som finns i staden och som lyfts fram i nämnders och bolagsstyrelsers rapportering:

- **Kommunstyrelsens rådgivande organ och forum för dialog**

Under kommunstyrelsen finns ett antal råd som inrättats för att primärt vara rådgivande, såsom samråds- och remissorgan i planeringsfrågor, ärenden och andra beslutsprocesser. Två av råden är pensionärsrådet och funktionshinderrådet, som utgör rådgivande organ när det gäller rättigheter och

villkor för äldre respektive för personer med funktionsnedsättning. Vidare finns Malmö stads råd för den nationella minoriteten romer som är rådgivande när det gäller övergripande frågor som rör den romska minoriteten i Malmö. I råden sitter både politiska ledamöter och organisationer/föreningar som representerar rådets målgrupper. I råden sker ett ömsesidigt kunskaps- och informationsutbyte mellan politiker och representanter i rådet.

Kommunfullmäktige har också inrättat ett *Forum för demokrati och mänskliga rättigheter*. Forumet består av en sammansättning av sju förtroendevalda – en från varje parti som är representerat i kommunfullmäktige. Syftet är att förtroendevalda i forumet träffas i dialog kring samhällsfrågor som rör demokrati och mänskliga rättigheter för att sedan vända sig utåt i staden och inhämta medborgares uppfattning i frågorna varpå medborgare bjuds in till samtal med forumets representanter. Under 2023 genomförde forumet en områdebaserad dialog med Malmöbor och civilsamhälle i området Bellevuegården/Lorensborg som handlade om förutsättningar för delaktighet, inkludering och områdets utveckling.

- **Samverkan med civilsamhället**

Nämnder och bolag samverkar med civilsamhället på många sätt, bland annat genom olika kunskapsallianser och upparbetade samarbeten. Malmö stad stärker också ett livskraftigt civilsamhälle genom olika former av bidragsgivning och stöd.

Arbetsmarknads- och socialnämnden lyfter bland annat att de har former för regelbunden dialog med brukarföreningar och andra aktörer inom civilsamhället i frågor som rör nämndens verksamheter. Vidare lyfter bland annat fritidsnämnden att en del av deras systematiska arbete med att skapa delaktighet och inhämta synpunkter för Malmöborna är deras konferenser som nämnden anordnar för föreningslivet. Det är ett utvecklingsarbete för att skapa bättre förutsättningar för dialog mellan nämnd och föreningsliv, öka ungas delaktighet samt förbättra representationen av föreningar på dessa konferenser och mötesforum.

MKB Fastighets AB lyfter också att social samverkan med aktörer i lokal- och civilsamhället är en viktig del för att stärka delaktighet och demokrati i bolagets områden. MKB Fastighets AB samarbetar därtill med såväl Malmö stad som myndigheter, branschkollegor och lokalt näringsliv för att utveckla bolagets områden. Detta sker genom etablerade samarbeten som *BID – boende, integration*

och dialog⁸ och *Communities that cares* (CTC)⁹, men även genom lokala samverkansavtal med olika aktörer.

- **Systematik och strukturer för samråd**

Ett område där erfarenhet och kunskap finns om att involvera och göra Malmöbor delaktiga handlar om de samrådsprocesser som genomförs i staden.

- **Samråd med de nationella minoriteterna**

Det finns lagstadgade krav att bjuda in till samråd för att säkerställa de fem erkända nationella minoriteternas rättigheter. Lagen anger att samråd ska hållas i alla sådana frågor som berör eller kan tänkas beröra de nationella minoriteterna. I Malmö stad finns sedan flera år en utarbetad struktur och systematik för detta samrådsförfarande som säkerställer kontinuitet, delaktighet och involvering. Arbetet med samrådsprocesser för de nationella minoriteterna som kommunstyrelsen ansvarar för är fortsatt under utveckling. Vad gäller den sverigefinska gruppen, implementeras under 2023 och 2024 en ny samrådsprocess, med uppföljning hösten 2024.

Arbetet med att ta fram en samrådsstruktur för judiska Malmöbor fortsätter. Under 2023 höll stadskontoret ett samråd där regeringens särskilda utredare, som ska lämna förslag till en nationell strategi för stärkande av judiskt liv i Sverige, deltog i samrådet och lyssnade in judiska Malmöbors synpunkter och erfarenheter. Kulturförvaltningen håller sedan tidigare två samråd per år med judiska Malmöbor för att lyssna in minoritetens synpunkter och önskemål kopplat till kulturverksamheternas arbete med judisk kultur.

- **Samråd och involvering i bygg- och infrastrukturprojekt och stadsutveckling**

I Sverige är det också lagstadgade krav på att genomföra öppna samråd när det kommer till bygg- och infrastrukturprojekt och samråden är tänkta att bidra med ett medborgarperspektiv som ska ingå i de planerings- och beslutsunderlag som ligger till grund

⁸ BID är ett verktyg för stadsutveckling och ett partnerskap mellan fastighetsägare, verksamheter, Malmö stad, bostadsrättsföreningar och byalag. Syftet är att skapa goda och trygga boendemiljöer.

⁹ Communities that cares (CTC) är ett styrsystem för ett långsiktigt och systematiskt socialt förebyggande arbete med målet att skapa goda uppväxtvillkor för barn och unga i Malmö.

för de politiska besluten. Sedan 2021 har stadsbyggnadsnämnden ett involveringsteam bestående av två personer som arbetar heltid för att utveckla involveringsarbetet, ta fram metoder och systematik samt ge operativt stöd i pågående planarbeten. En rutin har implementerats för att bedöma vilka planer som involverar Malmöborna.

För att synliggöra barns egna perspektiv har stadsbyggnadsnämnden också utvecklat en systematik för att regelmässigt kunna integrera barns perspektiv i planprocesserna. Från att ha varit projektbaserat och personberoende har kontoret skapat en metod – *Min plats* – för att integrera barns perspektiv i ordinarie processer. Metoden syftar till att stärka barn och ungas egenmakt. Med hjälp av *Min plats* lär sig barn och unga hur de kan kartlägga och analysera sin närmiljö, identifiera behov och utmaningar som rör den byggda miljön, samt hur de kan kontakta kommunen för att påtala brister eller föreslå förändringar.

Tekniska nämnden lyfter också att det pågår ett kontinuerligt arbete med att utveckla och implementera olika former av involveringsprocesser samt metoder för behovskartläggningar. Dessa metoder och verktyg tas fram och används i konkreta projekt tillsammans med andra delar av verksamheten. I kompletterande information från Fastighets- och gatukontoret, som stadskontoret inhämtat för att tydliggöra vad arbetet innebär, beskrivs att behovskartläggningar är ett verktyg som tagits fram och nu används i tidiga planeringsskeden. I behovskartläggningen görs platsanalyser, observationsstudier, flödesmätningar, enkäter samt djupintervjuer med barn och unga, människor med funktionsvariationer och äldre. Under 2023 har denna typ av undersökningar gjorts i storstadspaketet, trafiktrygghetsarbeten och i exploateringsprojekt. Fastighets- och gatukontoret beskriver även i den kompletterande informationen att de under året påbörjat arbetet med att utforska olika typer av metoder för att inhämta kunskap från de grupper som vanligtvis inte svarar på webbenkäter, i synnerhet barn och unga, människor med funktionsvariationer och äldre. När det gäller barn har förvaltningen ett löpande samarbete med förskoleförvaltningen om hur de yngre barnen kan komma till tals och beskriva sina behov i den offentliga miljön.

Tekniska nämnden lyfter också att det finns en kontinuerlig dialog för utbyte och kanalisering av engagemang inom civilsamhället när det gäller de frågor som fastighets- och gatukontoret arbetar med, dvs hur det offentliga rummet i Malmö förvaltas, aktiveras och utvecklas. I den kompletterande informationen från fastighets- och gatukontoret tydliggörs att syftet med detta är att ha en kontaktyta där aktörer utbyter tankar och information som del av respektive verksamhet. Utöver en kontaktyta för informationsbyte öppnas möjligheter för att synkronisera olika tankar och insatser. Att vara medveten om sådant som kommer sättas i gång av andra aktörer framåt ger en möjlighet för bättre planering, tid att agera proaktivt och skapa förutsättningar för samarbeten.

- **Brukarinvolvering, enkätundersökningar och delaktighet i utformning av verksamheterna**

Flera nämnder och bolagsstyrelser lyfter att de använder olika former av brukar-, kund- och elevenkäter för att följa upp verksamheterna utifrån Malmöbornas perspektiv, men även andra regelbundet återkommande undersökningar, såsom till exempel *Ung Livsstil*, med syfte att studera ungas livsvillkor och fritid, och kulturintressemätningen där Malmöbornas kulturvanor och intressen samt förutsättningar för delaktighet undersöks.

Rapporteringarna visar också att det på verksamhetsnivå i många av nämnderna och bolagen finns en medvetenhet om vikten av att låta Malmöbornas behov utgöra grunden i verksamheten samt att ha ett väl utvecklat delaktighetsarbete i det dagliga arbetet. Några nämnder, bland annat arbetsmarknads- och socialnämnden och kulturnämnden, anger att de använder sig av tjänstedesign¹⁰ som modell för brukarmedverkan och för att möjliggöra Malmöbornas delaktighet och inflytande i verksamheternas utvecklingsprocesser. Vidare bygger fritidsgårdsverksamheten på ungdomsdelaktighet och bedrivs utifrån målgruppens uttalade behov. Vissa fritidsgårdar har även gårdsråd för att involvera de unga i verksamhetens utformning. Miljönämnden har även inlett ett

¹⁰ Tjänstedesign är en utvecklingsprocess som utgår från användarens behov och där lösningar tas fram tillsammans med användare och utförare.

samarbete med gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden för framtagande av en strukturerad dialog med barn och unga för delaktighet inför beslut främst i större övergripande miljöstrategiska ärenden. MKB Fastighets AB lyfter att de på olika sätt försöker få in synpunkter från kunderna på den verksamhet som bedrivs. Det sker främst genom den närvaro som bolagets förvaltning dagligen bedriver i varje bostadsområde. På ett systematiskt sätt sker det också genom de kundundersökningar som löpande under året går ut till samtliga kunder med frågor om service, bemötande och hur det är att bo i deras område.

Malmö stadsteater AB lyfter betydelsen av att bedriva verksamhetsutveckling i dialog med målgruppen. Det skapar möjligheter för ett mer relevant utbud. De framhåller dock utmaningen med att de kan vara i ständig dialog med befintlig publik, men har svårare att få kontakt med övriga Malmöbor. De lyfter att de hade behövt göra bredare målgruppsanalyser, men att det är resurskrävande och därför görs sällan. En utmaning, som Malmö stadsteater AB också lyfter, är att ett öppet utbud är beroende av ekonomiska resurser för att kunna erbjuda kostnadsfria aktiviteter till teaterovana barn, unga och vuxna.

Ovanstående visar på att Malmö stad på flera sätt arbetar systematiskt med att aktivt inkludera Malmöbor och civilsamhälle i olika beslutsprocesser, men dessa processer kan alltid förbättras och utvecklas till att inkludera fler samt att identifiera relevant nivå för påverkan. Viktiga frågor att ställa sig i sammanhanget är vilka grupper som inte är representerade, dvs hur arbetar vi aktivt för att nå de mest marginaliserade grupperna.

Transparent och inkluderande kommunikation

Ett annat viktigt område som är nära förknippat med delaktighet och inkludering är transparens och inkluderande kommunikation. Med transparens menas att invånare ska ha tillgång till information och insyn i beslutsfattande som rör deras liv och rättigheter. Det förutsätter att informationen utformas så att alla kan ta del av den och förstå den. Det finns lagstadgade skyldigheter utifrån exempelvis offentlighetsprincipen, tillgänglighetsanpassning och kommuniceringsskyldigheten i förvaltningslagen som kommunen måste förhålla sig till. Arbetet med mänskliga rättigheter kräver att det är tydligt vem som har ansvar för vad. Utan transparens och inkluderande kommunikation

kan den enskilde inte framföra invändningar eller utkräva ansvar av beslutsfattare.

Få nämnder och bolagsstyrelser har, i den särskilda frågan, rapporterat specifikt om hur de arbetar med den vägledande principen i policyn för mänskliga rättigheter som handlar om transparent och inkluderande kommunikation. Några nämnder, såsom kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och socialnämnden samt kulturnämnden, lyfter att klarspråk är i fokus. Likaså arbetar dessa nämnder med målgruppsanpassad information till olika grupper av Malmöbor. Arbetsmarknads- och socialnämnden tillhandahåller stöd för verksamheten att på olika sätt kommunicera om Malmöbornas rättigheter kopplat till nämndens verksamheter. Det lyfts också att synpunkts- och klagomålshantering möjliggör för Malmöbor att på egen hand klaga i de fall deras rättigheter inte har blivit tillgodosedda. Kulturnämnden lyfter att deras kommunikationsmaterial och bildval speglar Malmöns mångfald av människor utifrån bland annat ålder och etnicitet.

Slutdiskussion

Malmö stad har under många år arbetat med att integrera mänskliga rättigheter i ordinarie verksamhet, först genom de tidigare utvecklingsplanerna och nu genom policyn för mänskliga rättigheter. Utifrån de svar som nämnder och bolagsstyrelser rapporterat in på den särskilda frågan framkommer att flera nämnder och bolag arbetar aktivt med att utveckla strukturer och processer för att säkerställa principerna i policyn. Flera nämnder arbetar med kartläggningar och genomlysningar av verksamheten utifrån policyn för att identifiera prioriterade utvecklingsområden i de ordinarie processerna och verksamheten. Nämnderna beskriver också att de tar fram metoder och verktyg i sina planerings- och ärendeprocesser för att synliggöra olika grupper av Malmöbors behov och förutsättningar i beslutsunderlagen samt främja en jämlik stadsutveckling och verksamhet. Detta arbete sker mer konsekvent i vissa nämnder och bolag än andra och är något som skulle kunna ske mer samordnat och systematiskt, både på en stadsövergripande nivå, men även inom nämnders och bolags egna verksamheter. Många nämnder och bolag arbetar också med att utveckla olika former av involveringsprocesser för att aktivt inkludera Malmöbor i beslutsprocesserna och det finns formellt inrättade råd, som skulle kunna utnyttjas i högre utsträckning för samråd i olika frågor. Arbetet med involveringsprocesser behöver fortsätta utvecklas för att i än högre grad inkludera grupper som inte är representerade och grupper som har svårare att göra sin röst hörd eller få sina rättigheter tillgodosedda.

Inom de helägda bolagen framkommer att systematiken för att omsätta principerna i policyn skiljer sig mycket åt mellan bolagen. Delvis beror det på att förutsättningarna för bolagen, och hur mycket de berörs av principerna i policyn, varierar. Framför allt är det MKB Fastighets AB, Malmö live konserthus AB och Malmö stadsteater AB som beskriver ett aktivt arbete. Malmö stadsteater AB beskriver dock en utmaning med att få tid och resurser att föra dialog och nå ut till fler Malmöbor än den redan befintliga publiken.

Även om det i rapporteringen framkommer att det pågår mycket arbete för att säkerställa principerna i policyn så finns det stora variationer i nämnders och bolags svar på den särskilda frågan och redogörelsen för det systematiska arbetet, både när det gäller omfång och innehåll. Enskilda insatser rapporteras i flera fall i nämndernas och bolagens årsanalyser, men då framgår inte kopplingen till det systematiska arbetet att omsätta principerna i policyn för mänskliga rättigheter. Dessa exempel på insatser har däremot lyfts in i slutet av denna rapport.

I flera av rapporteringarna på den särskilda frågan är det även svårt att avgöra vilket resultat det pågående arbetet är tänkt att leda till. Vissa nämnder och bolag beskriver arbetet med att omsätta principerna i policyn på ett knapphändigt sätt i rapporteringen och i enstaka fall har stadskontoret inhämtat kompletterande information från förvaltningen för att kunna tydliggöra och beskriva det arbete som pågår på ett mer utvecklat sätt. I vissa av rapporteringarna är det också svårt att utläsa om det finns ett aktivt utvecklingsarbete för att omsätta principerna. Ett exempel på detta är när nämnden eller bolaget enbart hänvisar till redan befintliga processer för att säkerställa principerna i policyn. Utbildningsnämnderna beskriver till exempel i sina rapporteringar att deras arbete utgår från deras demokratiuppdrag och att de genom det systematiska kvalitetsarbetet säkerställer implementeringen och uppföljningen av principerna i policyn. Däremot utvecklar de inte, i någon större utsträckning, på vilket sätt principerna i policyn säkerställs genom demokratiuppdraget och det systematiska kvalitetsarbetet.

Grundskolenämnden lyfter dock i svaret på den särskilda frågan att det är en utmaning att hitta former för att följa upp värdegrundsarbetet i skolorna på ett ändamålsenligt sätt. Den stora variationen i svaren på den särskilda frågan visar att nämnder och bolagsstyrelser, i rapporteringen till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige, mer utvecklat behöver synliggöra det arbete som sker utifrån principerna i policyn. I uppföljningen behöver det också tydligare framgå vilket resultat som arbetet har fått eller ska leda till. I de nämnder där mänskliga rättigheter är tydligt integrerade i grunduppdraget, genom bland

annat den lagstiftning som styr nämnderna, behöver kopplingen mellan grunduppdraget och arbetet för att främja principerna i policyn synliggöras. Nämnders och bolags rapportering är en förutsättning för att kommunfullmäktige ska kunna få en överblick av det arbete som pågår samlat i staden. Syftet med det är att kommunfullmäktige ska kunna utforma styrningen inom området på ett sätt så att nämnder och bolag kraftsamlar där utmaningar och behov är som störst och där organisationen kan göra en gemensam förflyttning.

Kommunstyrelsen kan, genom stadskontoret, ta ett tydligare ansvar för samordningen av arbetet med mänskliga rättigheter och skapa förutsättningar för en gemensam förflyttning samt stödja nämnder och bolag i utvecklingsarbetet och uppföljningen. Nämnder och bolag lyfter i rapporteringen att mycket av stadens arbete utifrån principerna i policyn med fördel kan ske samlat och stadsövergripande. Behov av stöd som lyfts från nämnder och bolag är bland annat gemensam kompetensutveckling, forum för dialog och ömsesidigt lärande samt vägledningar och metodstöd i arbetet.

I rapporteringen av den särskilda frågan lyfter nämnder och bolag också att de stadsövergripande processerna, såsom till exempel budget- och uppföljningsprocessen, behöver anpassas utifrån principerna i policyn så att det inte skapas för många egna sätt att hantera det på. Kommunstyrelsen beskriver i rapporteringen att det pågår ett utvecklingsarbete när det gäller att utveckla målstyrningen samt planeringen och uppföljningen utifrån principerna i policyn. Detta arbete behöver fortsätta i nära dialog med nämnder och bolag för att ytterligare utveckla planering- och uppföljning utifrån principerna i policyn. Kommunstyrelsen har också, i sin rapportering av den särskilda frågan, lyft fram andra insatser som på sikt kommer att skapa bättre förutsättningar för att följa Malmöbornas olika livsvillkor och ojämlikheter i staden och utgöra ett stöd för att omsätta principerna i policyn. Bland annat utvecklingen av lokal statistik, som handlar om att följa upp Malmöbornas förutsättningar och Malmö stads verksamhet utifrån geografi, samt verktyget för Agenda 2030 där statistik för de globala målen är nedbrutet på flera bakgrundsfaktorer. Kommunstyrelsen behöver, tillsammans med nämnder och bolag, fortsätta arbetet med att främja och utveckla olika metoder och arbetssätt för framtagande av data för att mäta ojämlikheten i staden. I det arbetet behöver Malmö stad även följa utvecklingen och diskussionen inom området på nationell nivå.

Även om kommunstyrelsen kan stödja nämnder och bolag på en övergripande nivå behöver nämnder och bolag ta ansvar för att det finns ett aktivt

utvecklingsarbete i deras egna verksamheter och att metoder och verktyg tas fram som är anpassade till de verksamhetsspecifika förutsättningarna. Erfarenheter från tidigare arbete med utvecklingsplanerna visar att det måste finnas en kontinuerlig växelverkan mellan ett förändrings- och utvecklingsarbete i verksamheterna samtidigt som det sker en kontinuerlig integrering i ordinarie processer och verksamhet. I rapporteringarna beskrivs en större förankring och ett aktivt utvecklingsarbete kring vissa rättighetsområden där arbetet pågått under en längre tid, såsom arbetet med barnets rättigheter. Kultur- och fritidsnämnderna har till exempel ett utvecklat arbete kring sina barnrättsspår där de arbetar tillsammans för att systematiskt omsätta FN:s konvention för barnets rättigheter. Flera andra nämnder har också utvecklat stödmaterial och metoder för att genomföra prövningar av barnets bästa och involvera barn och unga i beslutsprocesser. En utmaning i det fortsatta arbetet, både stadsövergripande och på nämnds- och bolagsnivå, är att på motsvarande sätt se till att organisationen har både kunskap och verktyg om andra rättighetsområden. Arbetet med barnets rättigheter kan där utgöra en grund som även skulle kunna appliceras på andra rättighetsområden. Flera nämnder lyfter också i rapporteringen att de håller på att bredda det tidigare arbetet med mänskliga rättigheter utifrån policyn. Nämnder och bolag lyfter dock utmaningen med att arbeta systematiskt med alla områden, som policyn omfattar, på samma gång. De menar att det ytterst blir en resursfråga, vilket kräver prioriteringar. Det finns därför anledning att långsiktigt och successivt utveckla arbetet utifrån policyn, och olika rättighetsområden, så att nämnder och bolag har tid och resurser att genomföra det förändringsarbete som krävs.

Rapporteringen visar att Malmö stads mångåriga arbete med mänskliga rättigheter har lett till ett aktivt arbete i nämnder och bolag och att det finns processer och strukturer på plats för att vidareutveckla arbetet utifrån policyn. Det gäller att fortsätta hålla i ett långsiktigt fokus och ha förståelse för att det är komplexa områden där det krävs tid och tålamod för förändring. Rapporteringen har också synliggjort utmaningar i arbetet där organisationen kan arbeta vidare för att ytterligare kraftsamla i arbetet med att säkerställa att Malmöborna får sina rättigheter tillgodosedda.

Kommunstyrelsen fick i kommunfullmäktiges budget för 2023 ett budgetuppdrag att, i samarbete med arbetsmarknads- och socialnämnden, grundskolenämnden och kulturnämnden brett utreda formerna för stadens arbete mot rasism och för mänskliga rättigheter, så att det utformas på ett sätt där staden ytterligare kan kraftsamla och förbättra samordningen på området.

Uppföljningen i denna rapport visar på ett antal utmaningar. Dessa utmaningar kommer vara utgångspunkt för utformningen av den förbättrade samordningen av stadens arbete mot rasism och för mänskliga rättigheter. Det handlar om att förstärka uppföljningen av mänskliga rättigheter, utveckla metoder och arbetssätt för att beskriva ojämlikheten i staden och utveckla det stadsövergripande stödet till nämnder och bolag i implementeringen av policyn för mänskliga rättigheter.

Resultatet av budgetuppdraget återrapporteras som ett särskilt ärende (se STK-2023-138) till kommunfullmäktige i maj 2024.

Exempel på insatser som har gjorts för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter i nämnder och bolag

Nedan följer en rad exempel på insatser från nämnders och bolags årsanalyser som på olika sätt har koppling till arbetet med mänskliga rättigheter under 2023. Vissa av dessa har inte rapporterats inom ramen för den särskilda frågan, där fokus snarare varit på att beskriva det systematiska arbetet och inte enskilda insatser.

Utbildningsnämnderna

Exempel på insatser inom mänskliga rättigheter som lyfts i utbildningsnämndernas årsanalyser är följande:

- **För att stärka och fördjupa barnrättsarbetet på huvudmannanivå påbörjades en kompetenshöjande insats i barnrätt och förskolans uppdrag för samtlig personal inom stödfunktionerna, något som fortlöper under våren 2024.** Ett stödmaterial för prövning av barnets bästa är under bearbetning för att kunna förankras i huvudmannens stödfunktioner under 2024. Stödmaterialiet syftar till att skapa bättre systematik i barnrättsarbetet och klargöra vilken typ av prövning som krävs vid olika beslut och ärenden.
- **Konferens om barns och ungas röster, mänskliga rättigheter och digital kompetens.** I november anordnades konferensen Barns och ungas röster, mänskliga rättigheter och digital kompetens med syftet att öka vuxnas medvetenhet kring digitaliseringens möjligheter ur ett demokrati-, och barnrättsperspektiv. Konferensen anordnades inom ramen för grundskolenämndens verksamhet.
- **Förstärkt operativt stöd till grundskolorna.** Grundskolenämnden har under läsåret 2022/2023 haft en pilotverksamhet i form av förstärkt operativt stöd för att stödja skolornas arbete kring enskilda elevers lärande och utveckling. 2023 avslutades pilotfasen och det operativa teamet bedrivs numera inom ordinarie verksamhet. Utvärdering av pilotfasen visar att det förstärkta operativa stödet och dess proaktiva arbete på skolorna har varit en positiv och gynnande satsning. Ur ett barnrättsperspektiv är det en stor vinst att eleven kan gå kvar på sin skola och få stöd av de pedagoger som eleven känner och har i sin närhet. Genom att det

operativa teamet främst bidrar till organisatoriskt lärande kan det stöd som ges utifrån en elevs problematik också bidra till att stärka skolans långsiktiga arbete med tillgänglig lärmiljö. Stödet kan på så vis komma fler till gagn och främja elevers lärande och utveckling även efter att insatsen avslutats.

- **Arbete mot rasism och antisemitism i grundskolan.** Pedagogisk Inspiration har under året arbetat med fortbildning av pedagoger, framtagande av material och lärarhandledningar, samverkan och kommunikation för att stärka värdegrundsarbetet mot alla former av rasism. Det har under 2023 dessutom genomförts olika utbildningar, exempelvis en fördjupad utbildning om antisemitism och islamofobi, inklusive resa till Israel och Palestina, konspirationsteorier och judisk identitet/kultur samt fortbildning om nationella minoriteter i samverkan med kulturförvaltningen och stadskontoret. Pedagogisk Inspiration har fortsatt samverkan med Svenska kommittén mot antisemitism (SKMA) vad gäller högkomstutbildningar.
- **Arbetet med hedersnormer i skolan.** Pedagogisk Inspiration har under året utvecklat kunskapen om hedersnormer generellt men även fokuserat på hur de förhåller sig till andra strukturer och normsystem. Exempelvis har flera dialoger, föreläsningar och seminarier hållits som belyst likheter, skillnader och överlappningar mellan hedersrelaterat våld och förtryck, gängkriminalitet och våldsbejakande extremism.
- **Förskolenämnden stärker sitt arbete kring förskolans värdegrund, och de delar av läroplansuppdraget som kopplar till normer och värden, samt skollagens krav på att motverka diskriminering och annan kränkande behandling.** Nämndens uppföljningar under året har visat på behov och utmaningar där huvudmannen behöver stärka förskolornas förutsättningar inom området. Bristande kompetens och avsaknad av en grundläggande förståelse inom området hos både den pedagogiska personalen och den lokala ledningen är de viktigaste orsakerna till att vissa förskolor inte har kommit tillräckligt långt i sitt arbete. Huvudmannens insatser under året syftar till att stärka kompetensen i lokala ledningsgrupper och arbetslag och bygger vidare på förskolornas lokala erfarenheter och förutsättningar där de senaste årens arbete kring frågor som rör hedersproblematik har vägts in. Parallellt har kompetensutvecklingsinsatser för att stärka rektorernas och

medarbetarnas kunskaper för att förebygga diskriminering och annan kränkande behandling fortsatt. Vidare pågår sedan tidigare ett samarbete med arbetsmarknads- och socialnämnden utifrån särskild plan för kompetensutveckling kring hedersrelaterad problematik.

- **Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens skolor har under 2023 prioriterat värdegrundsarbetet och arbetet mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.** Rutiner för kränkande behandling har tydliggjorts och implementerats i alla nämnders verksamheter. Satsningar mot antisemitism har pågått med bland annat hågkomstresor till koncentrationsläger. Lärarna har arbetat med antidiskriminering, de mänskliga rättigheterna och hedersrelaterat våld och förtryck och intolerans både i den ordinarie undervisningen och under olika temadagar. Som en del av kompetensutvecklingsarbetet inom Komux Malmö SFI anordnades under våren 2023 föreläsningar med fokus på bland annat hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet med föreläsningarna var att stärka och utveckla pedagogiken inom området och höja kunskap om hur SFI-undervisning kan bedrivas på ett säkert och inkluderande sätt.
- **Värdegrundsarbetet i undervisningen har utvärderats på arbetslagsnivå och skolnivå samt följts upp vid medarbetarsamtalen i gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.** Nämndens enkät till elever visar att elevernas upplevelse av respekt för varandras olikheter på skolan har ökat över tid.
- **Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden arbetar med frågor kring elevdemokrati och elevinflytande via ”ungdomsrådet”.** Genom ungdomsrådet tar nämnden till vara på kunskap och erfarenheter och ger eleverna möjligheter att ha inflytande i frågor och beslut som påverkar dem.
- **Under januari 2023 genomfördes en innehålls- och textöversyn av webbsidorna på malmo.se för SFI samt SFI-anmälan.** Sidorna kompletteras löpande med information om kombinationsutbildningar i olika format för ökad tillgänglighet. Komvux utbildning i samhällsorientering för nyanlända har fått nytt informationsmaterial med QR-koder som leder till anmälan på webben samt till Integrationscenters informationssida. Detta säkerställer att

information om nämndens verksamheter förmedlas på ett inkluderande sätt.

- **Såväl vuxenutbildningen som centrala vux-vägledningen arbetar löpande med att utveckla arbetet med information i sociala medier,** utgående från statistik över inkommande frågor för att säkerställa att informationsåtgärderna motsvarar Malmöbarns behov. Detta ligger i linje med Malmö stads strävan efter att kommunicera på ett transparent och inkluderande sätt.
- **Grundskoleförvaltningen och Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen har sedan 2018 arbetat med att bli HBTQ-certifierade.** Denna ambition beslutades av respektive nämnd 2018. Arbetet med utbildning och certifiering pågick under vårterminen 2019 och arbetet leddes av RFSL. Våren 2022 genomfördes sedan en omcertifiering, ett samarbete mellan RFSL och avdelning för elevhälsa och samordning. Omcertifieringen sträcker sig till och med juni 2025. Medarbetare inom lagstadgad elevhälsa har HBTQ -certifierats som ett led i elevhälsans utvecklingsarbete.

Kultur- och fritidsnämnderna

Exempel på insatser inom mänskliga rättigheter som lyfts i kultur- och fritidsnämndernas årsanalyser är följande:

- **Kulturnämnden har arbetat med att Malmöborna ska vara medskapande i det framtida kulturarvet.** Malmöbornas möjligheter att vara medskapare av stadens framtida kulturarv har ökat genom ett medvetet och inkluderande arbete. Flera insatser har gjorts för att synliggöra olika kulturarv genom inkludering och breddad representation av Malmös internationella befolkning.
- **Barns och ungas rätt till delaktighet och inflytande i Malmös kulturliv har ytterligare stärkts under 2023** och barns och ungas röster har tydligare tagits tillvara. Kulturnämnden bedömer att stora framsteg har gjorts för den kulturella allemansrätten. På skoltid har det första året med basutbud ökat möjligheten till jämlikt deltagande. På fritiden har fler ungdomar 16–19 år gjorts delaktiga i kulturlivet genom ett samordnat och utökat utbud under lov, kvällar och helger, då barn och unga inte är i skolan.
- **Tillgången till kultur och delaktigheten i kulturnämndens verksamhet har under året stärkts för flera prioriterade målgrupper som exempelvis personer med**

funktionsnedsättning och äldre. Tillgången till kultur har också stärkts i de prioriterade områdena Rosengård och Hyllie genom invigningen av det nya Rosengårdsbiblioteket och utvecklingen av en ny mötesplats i Hyllie.

- **Minnesskyltar med fokus på HBTQIA-historia.** Stadsarkivet har sedan 2022 ansvar för stadens minnesskyltsprogram. Under året har dialoger hållits med stadens kulturarvsorganisationer och i maj invigdes ett antal minnesskyltar med fokus på HBTQI-historia.
- **Fritidsverksamheterna har arbetat med universell utformning och med att bättre möta och ta emot ungdomar med olika förutsättningar.** Flera fritidsgårdar har genomfört insatser för att motverka destruktiva normer. Under hösten startade en utredning av aktivitetsstödet i syfte att skapa ett mer jämlikt stöd.
- **Fritidsgårdarnas jämlikhet och jämställdhetsarbete.** Fritidsnämnden fortsätter att utveckla fritidsgårdarnas jämlikhets- och jämställdhetsarbete. Den struktur som implementerades 2021 har börjat få fäste i verksamheten. Strukturen har blivit ett bra verktyg för medarbetarna och cheferna att reflektera kring och lära känna den egna verksamheten. Många fritidsgårdar arbetar med att motverka machonormer, homofobi och/eller med funktionsnormer eller att öka andelen tjejer och icke-binära bland besökarna. I förlängningen bidrar arbetet med kunskapsplattformen om att utveckla mötet med Malmös barn och unga och skapa verksamhet för alla i målgruppen.
- **Under året har fritidsnämnden utvecklat barnrättsarbetet inom anläggningsutvecklingen.** Genom anläggningsutvecklingen verkar fritidsnämnden för att det i staden planeras för lokaler och anläggningar där människor kan samlas oavsett fritidsaktivitet. I varje ny process ska barnrättsperspektivet samt funktionsrättsperspektivet bevakas, vilket innebär att perspektiven beaktas i ett tidigt skede i beställarfaser och sen fortlöpande under processen. För att göra det mer hållbart och systematiskt i längden arbetar nämnden för att kompetens inom barnrätts- och tillgänglighet finns brett i nämnden.
- **Under året har fritidsnämnden lett ett forskningsarbete med Södertörns högskola som resulterat i rapporten *Vägar till en jämlik fritid - En studie om meningsfull fritid och ojämlikt deltagande i Malmö stads fritidsutbud*.** Rapporten uppmärksammar idrottsnormen inom fritidsnämnden och lyfter bland annat betydelsen av lågröskelverksamhet, där

relationsskapande arbete står i fokus, för att skapa en mer jämlik fritid. Rapportens slutsatser får tillsammans med rapporten *Aktivitetstöd för social inkludering - En granskning av Malmö stads satsning på Drop in-bidrag*, stor betydelse för nämndens fortsatta jämlikhetsarbete. Fritidsgårdsverksamheten är ett exempel på lågtröskelverksamhet som har en viktig roll i det fortsatta jämlikhetsarbetet och fritidsgårdarnas fortsatta arbete med att implementera kunskapsplattformen.

- **Under hösten har fritidsnämnden påbörjat arbetet med att ta fram krav på tillgänglighet vid ny- och ombyggnationer.** En kunskapsinsamling har gjorts kopplat till orientering och ledstråk för synskadade genom samtal med föreningen Synskadades förbund i Malmö. Det kan till exempel innebära att tydliggöra hur arbetet med universell utformning kan skapa bättre förutsättningar för malmöborna att ta del av fritidsanläggningar och verksamheter. Under 2023 har nämnden fortsatt arbetet med att åtgärda tillgänglighetsbrister i befintliga anläggningar.

Socialnämnderna

Exempel på insatser inom mänskliga rättigheter som lyfts i socialnämndernas årsanalyser är följande:

- **För att förbättra studieresultat och etablering på arbetsmarknaden har nya rutiner och alternativ för deltagande i SFI/Komvux tagits fram.** Fler nyanlända har erbjudits tidiga arbetsmarknadsinsatser och språkförstärkande insatser i väntan på deltagande i etableringsprogrammet. Nyanlända har vidare erbjudits samhällsorientering och vägledning på olika språk. Genom en utvecklad uppsökande verksamhet och samverkan med civilsamhället har fler unga utrikesfödda nåtts. Informationen från staden har tillgängliggjorts genom nya informationsmaterial och kampanjen *Språkresan*.
- **Insatser inom arbetsmarknads- och socialnämnden har prioriterats för att motverka studieavbrott** samt för att nå barn och unga i riskzon.
- **Verksamheterna arbetsmarknads- och socialnämnden har fortsatt att utveckla arbetssätt avseende boendeformer för utsatta Malmöbor**, för att i högre grad tillgodose behoven.

- **Satsningar (Dialogsacionomer) har gjorts inom arbetsmarknads- och socialnämnden med civilsamhället** för att sprida information om socialtjänstens arbete och stärka dialogen med Malmöborna.
- **Arbetsmarknads- och socialnämnden samordnar och stödjer det stadsövergripande genomförandet av planen *Fri från våld*.** En aktivitet för genomförandet är samverkansprojektet *Trygg relation Fri från våld* som syftar till att skapa mer trygghet för den våldsutsatta genom ett ökat fokus på våldsutövaren. Resultatet av arbetet under 2023 har påvisat ett positivt resultat och under 2024 kommer antalet ärenden successivt ökas.
- **Ökad tillgänglighet och förbättrat stöd vid våld i nära relation.** Årets hemlöshetskartläggning visar en ökning av personer som bor på skyddat boende på grund av våld i nära relation, från 45 till 87 personer. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att det är ett resultat av ökad tillgänglighet och förbättrat stöd till målgruppen. Kommunfullmäktige har även beslutat att frågan om förtur till lägenhet för våldsutsatta kvinnor hos MKB Fastighets AB ska utredas av arbetsmarknads- och socialnämnden tillsammans med MKB Fastighets AB. Nämnden bedömer att förtur till våldsutsatta skulle innebära kortare tid på skyddat boende och en mer stabil boendesituation för kvinnor och deras barn.
- **Satsningar för att bättre förstå vad som är viktigast för barn och ungdomar i kontakt med socialtjänsten.** Arbetsmarknads- och socialnämnden har tidigare identifierat utmaningar kring att följa nöjdheten inom den sociala barn- och ungdomsvården och har därför gjort satsningar för att bättre förstå vad som är viktigast för barn och ungdomar vid kontakt med socialtjänsten. Insikter från intervjuer med unga har lett till att nämnden infört nya arbetssätt. För den unge innebär detta tätare kontakt med socialsekreterare under utredningens gång och att ungdomarna görs mer delaktiga genom speciellt riktad information.
- **För att säkerställa att brukarens behov möts med rätt insats, på rätt sätt, i rätt tid och utifrån rätt fördelning av resurser** har funktionsstödsförvaltningen arbetat för en bättre planering av brukarnas insatser utifrån individuella insatser/genomförandeplaner samt för en ökad intern rörlighet av medarbetare i organisationen. Genomförda behovsbedömningar inom LSS-boendena visade en

obalans mellan brukarnas behov och de personella resurserna. Arbetet framöver ska därför säkerställa att brukarens behov möts med rätt insats, på rätt sätt, i rätt tid och utifrån rätt ekonomiska förutsättningar.

- **HBTQI-certifierad avdelning.** Avdelningen för hälsa- och förebyggande på funktionsstödsförvaltningen har genomgått utbildning hösten 2023 kring HBTQI i syfte att bli en HBTQI-certifierad avdelning 2024 och framåt.
- **Samverkan mellan funktionsstödsförvaltningen och arbetsmarknads- och socialförvaltningens verksamhet Ung Malmö är fortsatt tät** och syftar till unga med funktionsnedsättningar ska få arbete, både utifrån individuella planeringar mot arbete för enskilda individer men även på ett mer organisatoriskt plan. Samverkan har utökats för att också gälla personer över 30 år inom daglig verksamhet som kan vara aktuella för arbetsmarknadsanställning. Daglig verksamhet har fortsatt inriktning i att förbereda inför arbete, medan arbetsmarknads- och socialförvaltningen har inriktning i att stötta i anställning.
- **Jämlik omsorg - en undersökning i hälsa-, vård- och omsorgsnämnden.** Den tidigare genomförda statistiska undersökningen och analysen visar att födelseland annat än Sverige och Norden innebär en lägre sannolikhet att ha en insats från nämnden. Analysen visar också att personer med låg disponibel inkomst har en lägre sannolikhet att ha fler insatser jämfört med vad personer med hög disponibel inkomst har. För att få reda på orsakerna till skillnaderna krävs en fördjupad och kvalitativ analys. Den kvalitativa analysen är påbörjad i form av intervjuer med Malmöbor med annat födelseland än Norden under 2023 och kommer att slutredovisas under 2024.
- **Många ska göra sina synpunkter hörda.** Avdelningen för särskilt boende i hälsa-, vård- och omsorgsnämnden har arbetat särskilt med att höja svarsfrekvensen för att många ska göra sina synpunkter hörda och därigenom få ett mer rättvisande resultat som blir ett bra underlag för förbättringsarbete. Inom särskilt boende i offentlig regi har resultatet förbättrats inom 17 frågor, försämrats i två frågor och ett oförändrat resultat i två frågor mellan 2022 och 2023.
- **Nationella minoriteter.** Sedan 2021 har hälsa-, vård- och omsorgsnämnden haft en styrgrupp som arbetar med frågor kring

nationella minoriteter och finskt förvaltningsområde. Representanter från förvaltningens avdelningar är aktiva i arbetet och driver det både i förvaltningen i stort och i sina respektive avdelningar. Under 2023 har ett flertal olika utvecklingsarbeten utförts för att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter. Ett exempel på detta är att den digitala ansökningsblanketten avseende insatser inom vård och omsorg enligt socialtjänstlagen har uppdaterats och innehåller information om vård och omsorg på nationella minoritetsspråk. Det är också möjligt för den som ansöker att uppge om den önskar service och omvårdnad på ett visst nationellt minoritetsspråk. Under 2023 har ett fokusområdessamråd genomförts där representanter från förvaltningen svarade på inkomna frågor och informerade om olika verksamhetsområden. Synpunkter och önskemål från minoriteten är vägledande för vilka områden som förvaltningen fokuserar på utifrån rätten till äldreomsorg på finska.

- **Funktionsstöds- och tillgänglighetssamordnarna.** Varje nämnd ansvarar för tillgänglighet, delaktighet och inkludering för personer med funktionsnedsättningar. Funktionsstöds- och tillgänglighetssamordnarna inom funktionsstödsnämndens verksamhet har i uppdrag att samordna, utveckla och driva arbetet med att förbättra tillgänglighet tillsammans med Malmö stads förvaltningar. Behovet av en tydlig och gemensam riktning för Malmö stads arbete med tillgänglighets- och funktionsrättsfrågor är fortfarande aktuellt. Ett steg i att skapa gemensamma ramar togs under hösten då funktionsstödsförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, serviceförvaltningen och fastighets- och gatukontoret beslutade att undersöka möjligheterna att arbeta gemensamt med ett antal områden. Exempel på aktiviteter som genomförts hittills kopplat till detta är tydliggörande och avgränsning av uppdrag samt omvärldsbevakning. Under året har samordnarna genomfört basutbildning om tillgänglighet och funktionsrätt för drygt 570 medarbetare i tre förvaltningar, ung i sommarpraktikanter samt för landskapsarkitektstudenter på Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) Alnarp. Under året har samverkan skett med tjänstepersoner i Region Skåne för att säkerställa att de utbildningsinsatser som görs i regionens verksamheter ligger i linje med det som förmedlas vid basutbildningen. Arbetet som genomförts under året bedöms ha bidragit till att öka medvetenheten och kunskapen om tillgänglighet samt till ökad samverkan inom och mellan Malmö stads olika

förvaltningar, funktionsrättsorganisationer och Malmöbor med funktionsnedsättningar.

Tekniska nämnderna

Exempel på insatser inom mänskliga rättigheter som lyfts i de tekniska nämndernas årsanalyser är följande:

- **Under året har miljönämnden fortsatt arbetet med att Malmöbor, verksamhetsutövare och samarbetspartners ska uppleva en god och likvärdig service** i kontakten med verksamheten. Resultatet av 2022 års servicemätning av nämndens kontroll- och tillsynsverksamhet visade på att två av tre delverksamheter låg på en jämn nivå, medan miljöskydd hade ett lägre resultat än tidigare. Preliminära siffror för 2023 visar dock på förbättrade resultat för nämnden som helhet.
- **Hållbara Rosengård är ett projekt inom ramen för miljönämndens verksamhet med fokus på medborgarinvolvering** som ska skapa en bättre miljö för boende i stadsdelen. Klimatambassadörerna är på plats vid olika miljöhus i Rosengård två eftermiddagar i veckan tillsammans med miljövärdar från fastighetsägarna för att prata med boende och för att informera om källsortering. Samarbetet med föreningar och fastighetsägare har organiserats i en styrgrupp som träffas en gång i månaden. Upplevelsen är att problematiken kring nedskräpning och råttor i området har minskat även om många utmaningar kvarstår.
- **Stadsbyggnadsnämnden har 2023 utvecklat och prövat ett nytt arbetssätt för att stärka involveringen av Malmöbor i planprocesserna.** Det ger förvaltningen bättre resursutnyttjande och användning av lokal kunskap i planarbetet. Beslut om involvering har tagits för flera detaljplaner och en involveringskarta har utvecklats för att följa Malmöbornas deltagande i olika områden och planeringsprocesser.
- **När det gäller insatser för att involvera och engagera barn och unga har *Min plats* utvecklats**, vilket är ett pedagogiskt verktyg som lär barn och unga att undersöka sin närmiljö, hur den kan utvecklas och vilka påverkansmöjligheter som finns. Stadsbyggnadsnämnden kommer att fortsätta använda *Min plats* i planuppdrag som prioriteras för involvering, samt aktivt sprida den till aktörer som jobbar med barn och unga. Utvecklingen av metoden

Unga stadsguider har även fortsatt under 2023. Två piloter har genomförts i Rosengård och Lorensborg där barn bland annat fått lära sig om områdets historia och framtida utvecklingsplaner för att kunna guida familj och tjänstepersoner på platserna.

- **Stadsbyggnadsnämnden har under 2023 arbetat med uppdraget att stärka nämndens jämlikhetsarbete genom att utreda hur jämlikhet kan integreras i stadsplaneringen.** En kartläggning av nämndens befintliga jämlikhetsarbete har gjorts, brister och möjliga utvecklingsområden har identifierats samt utveckling av framtida systematik för integrering av jämlikhet i stadsplanering. Arbetet har gjorts i samarbetet med en bredd av kompetenser – planarkitekter, ansvariga översiktsplanering, trafikplanerare, involverings- och socialhållbarhetsstrateger – för att fånga helheten i uppdraget. Uppdraget redovisas för nämnden under andra kvartalet 2024.
- **Arbetet med barnrätt, relativt ett generellt barnperspektiv, handlar till största del om att skapa tydliga strukturer för att bedöma vad som är väsentligt utifrån barnperspektivet i alla processer.** Den pilot för social nulägesanalys som tagits fram i stadsbyggnadsnämnden och prövats under 2022 har under 2023 börjat användas i pågående planarbeten. Under våren 2023 har två sociala nulägesanalyser genomförts för Västra Flensburg och Jägersro. Det innebär att det finns en nulägesbild som möjliggör identifiering av viktiga fokusfrågor för barnperspektivet i arbetet.
- **Tekniska nämnden arbetar för att utveckla verktyg för att öka förståelsen för och kännedomen om hur det offentliga rummet används i olika delar av staden och vilka utmaningar som finns i olika områden.** Det handlar om att stärka förmågan att differentiera utmaningar i olika delar av staden och göra prioriteringar som leder till att minska klyftor och ojämlikhet, som gör stadens platser tillgängliga för fler.
- **Miljönämnden har arbetat för tydligare integrering av barnrätts-, jämställdhets-, minoritets- och HBTQIA+-perspektiven i verksamheten** för att öka förutsättningarna att leverera en likvärdig, inkluderande och respektfull service till Malmöbor, besökare och samhällsaktörer. Nämnden har bland annat arbetat med att ta fram en rutin för genomförande av konsekvensbeskrivningar av antidiskriminerings-, jämlikhets- och jämställdhetsperspektiven inför nämndens beslut.

Kommunstyrelsen

Exempel på insatser inom mänskliga rättigheter som lyfts i kommunstyrelsens årsanalyser är följande:

- **Mänskliga rättigheter och rättighetsperspektiv i styrning och uppföljning.** Kommunstyrelsen har under 2023 och fortsätter under 2024 arbetet med att genomföra de uppdrag som finns inom mänskliga rättigheter och mot rasism samt handlingsplaner mot islamofobi samt afrofobi. Detta arbete kommer fortsätta under 2024 genom att handlingsplanerna och uppdragen realiserar. Kommunstyrelsen har utvecklat formerna för integrering av rättighetsperspektiv i den kommungemensamma styrningen och uppföljningen.
- **Utveckling av statistik utifrån stadens geografi.** Kommunstyrelsen har under 2023 samordnat ett stadsövergripande arbete med att samla in och sammanställa statistik utifrån stadens geografi. Under 2024 utvecklas former för stadsgemensamma analyser av insamlad data, i syfte att bättre kartlägga, förstå och motverka skillnader mellan stadens geografiska områden. Arbetet förväntas resultera i planeringsunderlag som kan stärka stadens arbete mot segregation och kommer att bedrivas i nära samarbete med uppdraget gällande lokal utveckling.
- **Sociala obligationer.** I mars 2020 beslutade kommunfullmäktige att låta kommunstyrelsen genomföra nödvändiga åtgärder för att möjliggöra upplåning via sociala obligationer. En social finansieringskommitté har bildats och har under våren 2023 godkänt stadens sociala ramverk. Under året har ett arbete pågått med att sprida information och att hitta sätt att integrera arbetet med sociala investeringar i redan befintliga processer hos förvaltningar och bolag. Detta arbete kommer att fortsätta under 2024. Den sociala finansieringskommittén har tom den 31 december 2023 godkänt sex sociala investeringar till ett värde av ca 850 mnkr. Ambitionen är att Malmö stads första sociala obligation ska kunna ges ut under 2024.
- **Lokal utveckling, trygghet och brottsförebyggande arbete.** Kommunstyrelsen beskriver i sitt bidrag till målet *Malmö stad ska verka för att öka tryggheten bland Malmöborna och för att brottsligheten ska minska* hur arbetet med Communities that care (CTC) fortlöper, hur arbetet med att förebygga och hantera ekonomisk brottslighet och

oegentligheter i välfärden bedrivits hittills under året samt hur samarbeten med Polisen och andra utvecklats för att öka tryggheten och minska brottsligheten i Malmö.

- **Under våren hölls för första gången ett samråd för samtliga fem nationella minoriteter tillsammans med Romskt informations- och kunskapscenter.** Temat för samrådet var den pågående revideringen av policy avseende Malmö stads arbete med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter. Vad gäller den sverigefinska gruppen, implementeras under 2023 och 2024 en ny samrådsprocess, med uppföljning hösten 2024. Den nya samrådsprocessen syftar till att möta upp de synpunkter och förslag som inkommit från sverigefinska Malmöbor samtidigt som det gör samrådsprocessen tydligare och mer relevant för minoriteten. Samverkan med judiska församlingen fortskrider i enlighet med verksamhetsplanen för samverkansöverenskommelsen. Vad gäller samråd med judiska Malmöbor fortsätter arbetet med att sätta former för inflytande och delaktighet med målet att ta fram en struktur för samråd. Den 23 mars hölls ett samråd då regeringens särskilda utredare, som ska lämna förslag till en nationell strategi för stärkande av judiskt liv i Sverige, deltog i samrådet och lyssnade in judiska Malmöbors synpunkter och erfarenheter. Kulturförvaltningen håller sedan tidigare två samråd per år med judiska Malmöbor för att lyssna in minoritetens synpunkter och önskemål kopplat till kulturverksamheternas arbete med judisk kultur.
- **Handlingsplaner mot islamofobi/antimuslimsk rasism respektive afrofofi/antisvart rasism håller på att tas fram.** Ramen för båda handlingsplanerna är framtagna och ett inledande möte med Malmö universitet för att undersöka eventuella behov och möjligheter för samverkan inom ramen för arbetet med handlingsplanerna har genomförts. Uppföljning av handlingsplanerna ska ske inom ramen för ordinarie uppföljning. Handlingsplan mot islamofobi och antimuslimsk rasism kommer att tas upp i kommunstyrelsen som ett särskilt ärende under våren 2024. Handlingsplan mot afrofofi och antisvart rasism håller på att tas fram. Ramen för handlingsplanen och tidsramen är framtagna och samråd med berörda parter har påbörjats.

Helägda bolag

Exempel på insatser inom mänskliga rättigheter som lyfts i de helägda bolagens årsanalyser är följande:

- **Malmö stadsteater AB har ökat representationen av olika perspektiv och röster till exempel genom produktionen *Otherness*.** Här har bolaget nått barn från många olika geografiska områden, åldrar och förutsättningar. Detta har gjorts genom aktivt uppsökande arbete. Internt inom teatern har kompetensutveckling inom mångfaldsarbete genom workshops med ledningsgruppen och likabehandlingsgruppen tillsammans med en konsult inom området varit en prioriterad fråga under året.
- **Arbetet att få fler hyresvärdar att godkänna fler inkomsttyper samt öka deras förståelse för olika anställningsformer pågår löpande och har under 2023 lett till att Boplats Syd AB har ökat antalet hyresvärdar som godkänner bostadsbidrag och bostadstillägg.** Utöver det har bolaget haft en hyresvärd som tagit bort krav på de bostadssökande att visa anställningskontrakt och lönespecifikationer om man i kreditupplysningen kan se att den bostadssökande uppnår inkomstkravet, oavsett typ av inkomst. Detta är ett viktigt steg som underlättar för personer med timanställningar, visstidsanställningar och liknande.
- **För att stärka barns inflytande på planering och utveckling av det egna närområdet har MKB Fastighet AB:s i samarbete med Värner Rydén-skolan inrättat ett så kallat demokratiråd.** Demokratirådet är ett forum för ungdomar att diskutera framtidens boende i Rosengård och lyfta fram barnperspektivet i frågor som berör området och områdets utveckling.
- **MKB Fastighets AB:s bidrag till minskad segregation genom planering av staden sker genom bolagets nyproduktion.** Bolaget arbetar aktivt för att tillföra nya bostäder i många olika delar av Malmö. Målet är att nå en ökad socioekonomisk blandning i bolagets bostadsområden, inte minst för att förbättra barn och ungas uppväxtvillkor. Den pågående utvecklingen av Holma och Bellevuegården är en del i arbetet för att nå socioekonomisk blandning där nya lägenheter kommer att byggas för att bredda beståndet och ge en variation i utbudet av bostäder. Utvecklingen möjliggör också kvarboende i området för MKB-kunder som vill byta från hyresrätt.

- **MKB Fastighets AB har under 2023 utvecklat den så kallade MKB-metoden som tillsammans med områdesstrategierna är en förvaltningsmetod som ska lyfta bostadsområden i snabbare takt.** Bland annat ska bolaget fokusera på såväl fysisk upprustning och trygghetsåtgärder som insatser för att öka socioekonomisk blandning samt andra sociala insatser. En av indikatorerna som kopplades till målet var att höja trygghetsindex samt helt rent och snyggt-index jämfört med 2022. Dessa är oförändrade sedan 2022 och etappmålet är därför endast delvis uppnått.
- **MKB Fastighets AB har förnyat sin HBTQI-certifiering.** Sedan MKB som första fastighetsbolag i Sverige blev HBTQI-certifierade 2017 har bolaget fortsatt förnya certifieringen med uppdaterade handlingsplaner och utbildningar. Under våren 2023 genomförde bolaget sin andra förnyelse av HBTQI-certifieringen vilket bland annat innebär en extra utbildning för samtliga medarbetare under hösten.

Litteraturförteckning

Alnebratt & Rönnblom (2016): *Feminism som byråkrati*, Stockholm: Leopard Förlag.

Candel (2017): Holy grail or inflated expectations? The success and failure of integrated policy strategies, *Policy Studies*, Vol. 38, no. 6, pp. 519–552.

Bacchi & Eveline (2010): *Mainstreaming politics: Gendering practices and feminist theory*, Adelaide: University of Adelaide Press.

Callerstig & Lindholm (2011): Det motsägelsefulla arbetet med jämställdhetsintegrering, *Tidskrift för genusvetenskap*, Vol. 2, no. 3, pp. 79–96.

Institutet för mänskliga rättigheter (2023a) *Kompletterande information till FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, inför behandlingen av Sveriges 7:e periodiska rapport*. Tillgänglig: [Kompletterande information till FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter inför behandlingen av Sveriges 7:e periodiska rapport \(mrinstitutet.se\)](https://www.mrinstitutet.se/om-oss/kompletterande-information-til-fn-s-kommitt-e-for-ekonomiska-sociala-och-kulturella-rattigheter-infor-behandlingen-av-sveriges-7-e-periodiska-rapport). Tillgänglig: 2024-03-04.

Institutet för mänskliga rättigheter (2023b) *Årsrapport 2023*. Tillgänglig: [Institutet för mänskliga rättigheter – årsrapport 2023 \(mrinstitutet.se\)](https://www.mrinstitutet.se/om-oss/arsrapport-2023) 2024-02-06

Manga, Edda; Gardell, Mattias; Behtoui, Alireza; León Rosales, René **et al.** (2022) *Att mäta Rasism*. Mångkulturellt centrum.

Malmö stad (2021) *Voluntary local review Malmö 2021. Malmö stads styrning mot de globala målen*.

Nazem Tahviladeh, Lisa King och Alexander Nazar (2023) *Vägar till en jämlik fritid. En studie om meningsfull fritid och ojämnt deltagande i Malmö stads fritidsutbud. Södertörns folkhögskola*. Tillgänglig: [Vägar till en jämlik fritid: En studie om meningsfull fritid och ojämnt deltagande i Malmö stads fritidsutbud \(diva-portal.org\)](https://www.diva-portal.org/urn:nbn:se:di:diva-19848) 2024-02-16

Statistiska centralbyrån (2020) *Lämna ingen utanför. Statistiskt lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige*. Tillgänglig: [Lämna ingen utanför \(scb.se\)](https://www.scb.se/om-oss/lamna-ingen-utanfor) 2024-02-16